

TOLERANCJA EMPATIA SZACUNEK

Scenariusze zajęć dla przedszkolaków
i uczniów szkół podstawowych

Korekta językowa
Agnieszka Łodzińska

Redakcja merytoryczna
Monika Mularska-Kucharek
Radosław Kucharek

Opracowanie graficzne
Katarzyna Fleszar

Wydanie I

Copyright © 2023 by:

ART OF TRAINING

Publikacja została przygotowana na zlecenie Biura Aktywności Miejskiej Urzędu Miasta Łodzi
w ramach kampanii społecznej realizowanej ze środków finansowych Funduszu Narodów
Zjednoczonych na rzecz Dzieci UNICEF

Łódź 2023

WPROWADZENIE

CELE:

- integracja grupy, w tym (jeśli specyfika grupy pozwala) integracja dzieci pochodzących z różnych kręgów kulturowych;
- poznanie wzajemnych zainteresowań, umiejętności, potrzeb, doświadczeń;
- znalezienie cech wspólnych łączących członków grupy;
- kształtowanie postawy akceptacji i tolerancji wobec odmiennego wyglądu, kultury, zainteresowań i potrzeb;
- wyzwolenie w grupie pozytywnej energii, stworzenie atmosfery do wymiany doświadczeń, przełamanie barier w kontakcie z grupą;
- budowanie atmosfery współpracy w zespole, integracja grupy;
- rozwijanie kompetencji międzykulturowych;
- aktywizacja uczniów.

METODY:

- **czynne:** zadania stawiane dziecku, kierowanie własną działalnością dziecka;
- **percepcyjne:** obserwacji i pokazu;
- **słowne:** objaśnienia i instrukcje;
- **aktywizujące:**
 - metody rozwijające twórcze myślenie (stosowanie zadań i pytań otwartych, ćwiczenia i zabawy werbalne – technika niedokończonych zdań);
 - metody integracyjne;
 - metody pracy w grupach;
 - metody ewaluacyjne.

CZAS REALIZACJI:

dla dzieci w wieku
przedszkolnym

dla dzieci w wieku
szkolnym

Jeśli nauczyciel zaobserwuje potrzebę dłuższej wymiany doświadczeń, rozmów, a warunki organizacyjne na to pozwolą, zachęcamy do wydłużenia czasu zajęć i dostosowania ich do potrzeb oraz możliwości grupy.

Scenariusz zajęć dla przedszkolaków

CZAS REALIZACJI:

POMOCE:

Plecak dla każdego uczestnika (załącznik 1), kredki, karty „Co ludziom dają podróże” (załącznik 2), fotografie dzieci pochodzących z różnych państw (załącznik 3), karty „Powitania z różnych zakątków świata” (załącznik 4), karton, kredki, mazaki, klej; hasła do „Słońca serdeczności” (załącznik 5); „Księga zabaw” (załącznik 6), ewentualne pomoce do wybranych zabaw.

SUGESTIE do części 2:

Realizując proponowany scenariusz, można dowolnie udekorować salę, tak by przypominała krainę otwartą na różne kultury. Można wykorzystać pamiątki z różnych zakątków świata, elementy ubioru charakterystyczne dla różnych narodowości, flagi różnych państw oraz inne pomoce, którymi dysponuje placówka.

CZĘŚĆ 1: Wycieczka – cudna sprawa! Nauka i zabawa! – przygotowania do podróży

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

CZAS:

Powitanie:

Zabawa „Ludzie do ludzi”

Uczestnicy łączą się w grupy wg poleceń nauczyciela, np.:

Na hasło: **Ludzie do ludzi, ci, którzy mają długie włosy, i ci, którzy mają krótkie.**

Następnie w powstałych podgrupach dzieci witają się w podany sposób, np.:

Witamy się łokciami, stopami, plecami.

Ludzie do ludzi, ci, którzy mają taki sam kolor oczu.

Ponownie w powstałych grupach (o takim samym kolorze oczu) witamy się w podany sposób.

Na hasło: **Ludzie do ludzi, dziewczynki i chłopcy** – powstają dwie grupy, które także witają się wg poleceń nauczyciela.

Ostatnią propozycją może być hasło: **Ludzie do ludzi, wszyscy z naszej grupy.** Wówczas wszyscy witają się ze sobą, np. przybijając piątki.

Niespodzianka:

Krótko wprowadzamy dzieci w temat zajęć i rozbudzamy ich ciekawość, prezentując przygotowane dla nich plecaki.

Pytamy:

- Jak myślicie, dlaczego mam dziś ze sobą te plecaki?
- Do czego mogą się nam przydać?

Po wysłuchaniu przypuszczeń dzieci wyjaśniamy, że będziemy się dziś przygotowywać do wycieczki. Niedługo wybierzemy się do Krainy Uśmiechu. Dlatego każdy musi przygotować swój plecak.

POMOCE:

plecaki (załącznik 1)

SUGESTIE:

Dzieci siedzą w kręgu

Mój plecak

- a) Prosimy dzieci, aby podpisały swoje plecaki (młodszym dzieciom pomaga nauczyciel, ewentualnie plecaki mogą być podpisane przed zajęciami).

Następnie prosimy dzieci, aby w odpowiednich miejscach zaznaczyły to, co lubią:

- kleks – ulubiony kolor;
- serduszko z łapką – ulubione zwierzę;
- pudełko – ulubiona zabawka.

Na małej kieszonce natomiast rysują 2 rzeczy, które mają dla dzieci szczególne znaczenie i chciałyby ze sobą zabrać.

Ważne!

Podkreślamy, że każda odpowiedź jest dobra.

Do plecaków dzieci mogą spakować, co tylko potrzebują.

POMOCE:

plecaki (załącznik 1);
kredki

SUGESTIE:

Ciekawym rozwiązaniem będzie dorobienie do plecaków szelek (np. z papieru lub gumki), tak by dzieci mogły założyć swoje plecaki. Organizacyjne najlepiej wykonać to przed zajęciami (ewentualnie w wolnej chwili po pierwszym spotkaniu, a przed drugimi zajęciami).

- b) Po wykonaniu zadania, gdy wszystkie plecaki będą już gotowe, dzieci siadają w kole. Kolejno prezentują swoje upodobania.

Po każdej wymienionej rzeczy nauczyciel dopytuje pozostałych uczestników:

- *Kto jeszcze lubi dany kolor?*
- *Kto z was również lubi to zwierzę?*
- *Czy są tu dzieci, które lubią taką zabawkę?*
- *Kto spakował do swojego plecaka... ?*

Po każdym pytaniu nauczyciel prosi, by dzieci, które lubią lub spakowały to samo, pomachały do osoby, która o sobie opowiada (mogą również zamienić się miejscami).

Podsumowanie:

W każdej grupie możemy zaobserwować pewne **podobieństwa, ale i różnice**. Różnice między ludźmi są czymś naturalnym i dobrze, że występują. Dzięki temu, że się różnimy, świat jest ciekawszy. Możemy wiele się od siebie nauczyć, poznawać nowe rzeczy.

Niektórzy z Was na naszą wycieczkę spakowali podobne rzeczy, jednak część pomysłów się różniła. Każdy z nas ma swoje **potrzeby**. Dla każdego co innego może być bardzo cenne. Ważne, żebyśmy szanowali potrzeby innych, to, że ktoś może lubić lub potrzebować czegoś innego niż my.

POMOCE:

Wykonane plecaki

Kto lubi wycieczki?

Plecaki mamy już gotowe, ale nie wiem, czy wy lubicie wycieczki? Dlaczego lubicie wycieczki? (ewentualnie: Dlaczego większość z nas lubi wycieczki?) Zachęcamy dzieci do swobodnych wypowiedzi.

Następnie dzielimy dzieci na 3 grupy. Każda grupa otrzymuje kartę „Co ludziom dają podróże” (załącznik 2). Dzieci w grupach, korzystając z ilustracji, próbują się zastanowić nad odpowiedzią na pytanie:

Co ludziom dają podróże (te bliższe i te dalsze)?

Przykładowe odpowiedzi:

- ludzie – poznajemy nowych ludzi;
- zabytki – możemy poznać nowe miejsca, zwiedzać;
- zwierzęta – możemy na żywo zobaczyć zwierzęta, np. delfiny;
- rośliny – możemy zobaczyć, jak rosną rośliny i owoce egzotyczne np. mandarynki, palmy;
- potrawy – możemy spróbować nowych potraw;
- instrumenty – możemy poznać nowe instrumenty, zobaczyć, jak powstają, na żywo usłyszeć muzykę;
- różne domy – możemy zobaczyć, jak mieszkają inni ludzie, itp.

Po chwili zastanowienia, każda grupa kolejno prezentuje swoje karty i próbuje na ich podstawie opowiedzieć, co dobrego otrzymujemy/zyskujemy podczas podróży. Dzieci z innych grup mogą uzupełnić wypowiedź kolegów/koleżanek o swoje spostrzeżenia.

Podsumowanie:

Większość osób chętnie jeździ na wycieczki, bo może miło spędzić czas, zobaczyć ciekawe miejsca i poznać nowych ludzi. Podróżując, możemy się wiele nauczyć. Odwiedzając inne kraje, możemy zobaczyć, jak żyją ludzie w różnych częściach świata, poznać inne kultury i tradycje, spróbować nowych dań, zobaczyć w naturalnych warunkach zwierzęta i rośliny, których nie spotkamy w swoim mieście ani kraju. Możemy poznawać nowe języki.

Niektóre osoby wyjeżdżają ze swojego kraju, bo np. szukają pracy.

Inne, tak jak nasi sąsiedzi z Ukrainy, są zmuszone do ucieczki ze swojej ojczyzny. Czynią to, by chronić siebie, swoje dzieci, ale także osoby starsze lub schorowane przed wojną.

Obecnie coraz częściej w naszym otoczeniu (w sklepach, w przedszkolu, wśród sąsiadów) spotykamy osoby, które pochodzą z innych krajów, szczególnie z Ukrainy. Kontakt z osobą innej narodowości jest okazją do wzajemnej wymiany naszych doświadczeń, możemy się dużo nauczyć jeden od drugiego. Warto pamiętać o tym, żeby być życzliwym wobec takich osób, bo jest to dla nich bardzo ważne.

POMOCE:

Karty „Co ludziom dają podróże”
(załącznik 2)

Podziękowanie za udział w zajęciach. Krótkie podsumowanie.

Możemy zapytać dzieci:

Kto po dzisiejszych zajęciach czuje się przygotowany do wspólnej wycieczki do Krainy Uśmiechu? Kto się spakował? Kto wie, po co w najbliższym czasie wyruszymy w tę naszą wspólną podróż?

Dzieci chętne do wyruszenia na wspólną wyprawę wstają i maszerują po okręgu (sygnalizując swoją gotowość). Na zakończenie zajęć wszyscy do siebie machają.

CZĘŚĆ 2:

Wycieczka – cudna sprawa! Nauka i zabawa! – podróż do Krainy Uśmiechu.

Zaproszenie do zabawy „Wyruszamy w podróż”

Wprowadzamy dzieci w tematykę zajęć zaproszeniem do wspólnej podróży do Krainy Uśmiechu. Nim jednak wyruszymy, prosimy, aby dzieci założyły/zabrały swoje plecaki.

Następnie ruszamy w drogę – wymieniamy środki transportu, którymi grupa będzie się poruszała (np. samochód, pociąg, samolot, balon, latający dywan, itp.). Zabawę kończymy zdaniem typu: *I tak oto dotarliśmy do Krainy Uśmiechu.*

SUGESTIE:

Po dotarciu na miejsce, możemy odłożyć nasze plecaki.

Powitanie

Witamy dzieci w Krainie Uśmiechu i zapraszamy do przywitania się z innymi osobami.

■ **Jakie znacie gesty, które w naszym kraju wykonuje się na powitanie?**

Zaproponowanymi przez dzieci gestami i pozdrowieniami witamy się z innymi uczestnikami zajęć.

Po krótkim powitaniu informujemy dzieci, że Krainę Uśmiechu odwiedzają turyści przyjeżdżający z różnych stron świata.

■ **Jak myślicie, czy ludzie na całym świecie witają się tak samo jak my Polacy, Europejczycy?**

Wyjaśniamy, że ludzie pochodzący z innych zakątków świata mają niekiedy zupełnie różne zwyczaje dotyczące powitań. W niektórych krajach podczas powitań patrzymy sobie w oczy, a w innych nie należy tego robić.

Są kraje, gdzie ludzie na powitanie podają sobie dłonie, przytulają się lub dają buziaki w policzek, ale są też państwa, gdzie witać się należy z pewnej odległości, nie dotykając drugiej osoby, np. wykonuje się ukłon.

Wyjaśniamy dzieciom, że powitaniem wyrażamy szacunek wobec drugiego człowieka, dlatego, aby nikogo nie urazić, dobrze wiedzieć, że na świecie istnieją różne formy powitania.

Po krótkim wprowadzeniu przedstawiamy dzieciom przedstawicieli różnych narodowości, którzy również teraz przyjechali do Krainy Uśmiechu. Następnie mówimy, że osoby te chciałyby pokazać nam, jak witają się mieszkańcy ich kraju (karty „Powitania z różnych zakątków świata”). Wszyscy próbujemy przywitać się w sposób charakterystyczny dla danej kultury. Np.:

- *Spójrzcie, to mieszkańcy Japonii. Japońskie powitanie zwykle związane jest z pokłonem. Spróbujemy przywitać się w ten sposób.*
- *To mieszkańcy Nowej Zelandii. Tradycyjne nowozelandzkie powitanie nazywa się „hongi”. Spróbujemy przywitać się w ten sposób, itp.*

POMOCE:

Fotografia dzieci pochodzących z różnych państw (załącznik 3) + karty „Powitania z różnych stron świata” (załącznik 4)

SUGESTIE:

W zabawie można wykorzystać pacynki „Mieszkańcy świata” (jeśli placówka dysponuje takimi pomocami). Jeśli w grupie są dzieci innej niż polska narodowości, prosimy, aby zaprezentowały gesty i słowa powitania charakterystyczne dla ich kraju.

Warsztaty – tworzenie obrazu „Słońce serdeczności”

Wyjaśniamy dzieciom, że *mieszkańcy Krainy Uśmiechu, zapraszając do siebie turystów z całego świata, pragną, aby każdy, niezależnie od tego, z jakiego kraju pochodzi i jak wygląda, czuł się tu dobrze i bezpiecznie. Dlatego zaproponowali nam warsztaty, w trakcie których mamy stworzyć wspólny obraz „Słońce serdeczności”.*

Pokazujemy dzieciom duży karton, na środku którego jest namalowane koło – słońce.

Wyjaśniamy, że ich zadaniem będzie dorysowanie promieni. Każde dziecko rysuje jeden promyk słońca.

■ **Jak się czujecie, kiedy delikatne promyki słońca was ogrzewają? Czy jest to miłe uczucie?**

Ja również bardzo lubię, kiedy delikatne promyki słońca mnie ogrzewają. Jest mi wówczas bardzo przyjemnie, czuję się wyjątkowo szczęśliwa.

Następnie dopytujemy:

- *Jak myślicie, co można zrobić, by wszyscy ludzie (można wskazać na zdjęcia wykorzystane w poprzednim ćwiczeniu), niezależnie od tego, jak wyglądają oraz z jakiego kraju pochodzą, mogli czuć się razem tak miło, tak dobrze, jakby ogrzewały ich przyjemne, delikatne promyki słońca?*
- *Co my możemy zrobić, aby inni ludzie w naszym towarzystwie czuli się dobrze i bezpiecznie, żeby byli wśród nas szczęśliwi? Jak powinniśmy się zachowywać?*

Zachęcamy dzieci do swobodnych wypowiedzi.

Następnie uczestnicy kolejno losują przygotowane hasła (załącznik 5). Nauczyciel odczytuje zdania zapisane na karteczkach, a dziecko próbuje określić, czy dane postępowanie może sprawić radość innym. Jeśli tak, to dziecko przykleja karteczkę nad wybranym promykiem „Słońca serdeczności”.

Jeśli jednak opisane na karteczce zachowanie mogłoby sprawić innym przykrość, wówczas wylosowaną kartkę gnieciemy i wyrzucamy do kosza, wyjaśniając powody swojej decyzji.

Na koniec zadania rysujemy na naszym słońcu duży uśmiech i krótko podsumowujemy (nawiązując do tolerancji), np.: *że szanując innych, będąc życzliwym, jesteśmy jak takie ciepłe, przyjemne promienie słońca, które sprawiają, że ludzie na całym świecie (łącznie z nami) stają się szczęśliwsi.*

Informujemy dzieci, że *powstały obraz podarujemy mieszkańcom Krainy Uśmiechu* (wywieszamy go w widocznym miejscu).

Na koniec ćwiczenia dopytujemy, czy *zapisane na plakacie zachowania obowiązują tylko w Krainie Uśmiechu?*

Podkreślamy, że postawa życzliwości i tolerancji powinna nam towarzyszyć w codziennym życiu. Dziś bardzo często spotykamy ludzi innych narodowości. Wynika to z tego, że ludzie dużo i chętnie podróżują, ale także z tego, że wielu naszych sąsiadów z Ukrainy musiało opuścić swoją ojczyznę i m.in. w naszym kraju znaleźli schronienie. Ludzi tych spotykamy w przedszkolu, sklepie, na ulicy czy osiedlu, na którym mieszkamy. Pamiętajmy, by (niezależnie od tego, gdzie jesteśmy) naszym słowem i zachowaniem okazywać innym szacunek i serdeczność, by każdy czuł się dobrze i bezpiecznie w naszym towarzystwie.

POMOCE:

Karton z narysowanym na środku żółtym kołem, kredki, mazaki, klej;
hasła do „Słońca serdeczności” (załącznik 5)

SUGESTIE:

Karton może być „oprawiony” w ramę (np. typu passe-partout), by wizualnie kojarzył się z obrazem.

a) Opowiadamy dzieciom, że mieszkańcy *Krainy Uśmiechu* są pod ogromnym wrażeniem stworzonego obrazu pt. „Słońce serdeczności”. Chcąc podziękować nam za tak piękną pracę, chcieliby podarować nam „Księgę zabaw”.

Pytamy dzieci:

Czy Wy lubicie się bawić? Jakie zabawy lubicie najbardziej? (czekamy na propozycje kilku przykładowych zabaw).

Następnie pytamy:

Jak myślicie, czy dzieci innych narodowości, odmiennych kultur również lubią się bawić?

Podsumowanie:

Macie rację, dzieci na całym świecie lubią się bawić i śmiać.

Jednak ich zabawy mogą się nieco różnić, np. w niektórych regionach świata dostęp do sklepów z zabawkami bywa bardzo ograniczony. W tych miejscach dzieci same tworzą zabawki/instrumenty. Często wykorzystują do tego bogactwo przyrody (patyki, kamyki, orzechy, rośliny).

Istnieją też kultury, w których dzieci muszą pracować i mają niewiele czasu na zabawę. Są kraje, w których toczy się wojna i mieszkające tam dzieci nie mają możliwości, żeby bawić się swoimi zabawkami, a kiedy opuszczają swój kraj, muszą je zostawić. Tak było m.in. w przypadku dzieci z Ukrainy, które przyjechały do Polski.

POMOCE:

„Księga zabaw” (załącznik 6)

b) Wyjaśniamy dzieciom, że „Księga zabaw” opisuje zabawy popularne wśród dzieci z innych krajów.

Proponujemy grupie wybraną z książki zabawę, np. „Szymon mówi” lub „Pilolo”.

POMOCE:

„Księga zabaw” (załącznik 6)

SUGESTIE:

a) Przy wyborze zabaw uwzględnij możliwości grupy, dostępną przestrzeń – warunki lokalowe, ewentualne pomoce, którymi dysponuje placówka. Podczas zabaw można wykorzystać gry dostępne na rynku (np. dobble, domino).

b) O ile warunki organizacyjne pozwalają, zachęcamy do wydłużenia czasu zajęć i zaproponowania dzieciom kilku zabaw (uwzględniając potrzeby i możliwości grupy).

EWALUACJA:

Prosimy dzieci, aby usiadły w kole ze swoimi plecakami. Uczestnicy kolejno wypowiadają się, co wartościowego chcielibyśmy zabrać z dzisiejszych zajęć/cyklu zajęć (co im się podobało), a następnie symbolicznie pakują do swojego plecaka te najlepsze chwile, zabawy, doświadczenia.

Na koniec ćwiczenia wszyscy zakładają swoje plecaki.

Powrót do przedszkola, np. samolotem – króciutka zabawa ruchowa.
Podziękowanie za udział w zajęciach.

Scenariusz zajęć dla uczniów klas 1-3

CZAS REALIZACJI:

POMOCE:

Folder z biura podróży (załącznik 7), walizki – po 1 dla każdego uczestnika (załącznik 8), 4 walizki dzieci innych narodowości (załącznik 9), taśma klejąca bezbarwna, zszywacz, kredki, ołówek/długopis, karty „Powitania z różnych zakątków świata” (załącznik 4); tablice korkowe lub magnetyczne (lub inna przestrzeń do stworzenia wystawy); Księga Wioski Serdeczności (załącznik 10); hasła – przykładowe składniki (załącznik 11); kleje; buteleczki z „Eliksirem tolerancji” (załącznik 12); opis wybranych zabaw (załącznik 6), pomoce w zależności od wybranych zabaw.

SUGESTIE do części 2:

Realizując proponowany scenariusz, salę lekcyjną można dowolnie udekorować, tak by przypominała wioskę otwartą na różne kultury. Można wykorzystać pamiątki z różnych zakątków świata, elementy ubioru charakterystyczne dla różnych narodowości, flagi różnych państw oraz inne pomoce, którymi dysponuje placówka.

CZĘŚĆ 1:

Przygotowanie do wycieczki jako okazja do wymiany doświadczeń i bliższego poznania się.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Powitanie uczniów

Siadamy w kręgu. Pytamy uczestników:

Co dobrego Cię ostatnio spotkało?

W odpowiedzi na zadane pytanie dzieci mogą wymieniać różne sytuacje, np. spotkanie z dziadkami, pieczenie ciasta z mamą, spacer po lesie, możliwość obserwowania tęczy, ciekawe zajęcia, itp.

CZAS:

SUGESTIE:

Jeśli uczestnicy będą mieć trudność z udzieleniem odpowiedzi, zacznij od własnego przykładu (ewentualnie przytocz podane przykładowe odpowiedzi).

Zapowiedź zbliżającej się wycieczki

a) Siedząc w kręgu, pytamy uczestników:

- **Jak myślicie, dlaczego ludzie podróżują, odwiedzają inne kraje?** – swobodne wypowiedzi uczniów.
- **Czy zdarza się, że ludzie podróżują, bo zmusza ich do tego sytuacja, okoliczności?**

Podsumowanie:

Ludzie podróżują z różnych powodów. Kieruje nimi np.:

- chęć poznania nowych miejsc, zwiedzania;
- chęć poznania innych kultur, tradycji, sposobu życia i nawyków ludzi mieszkających w różnych częściach świata;
- chęć poszerzenia wiedzy o świecie;
- chęć zdobycia wykształcenia, nauka;
- potrzeba rozwijania umiejętności językowych;

- chęć poznania smaków kuchni świata;
- poszukiwania inspiracji dla własnej twórczości;

- potrzeba wypoczynku.

Zdarza się też, że ludzie wyjeżdżają służbowo (delegacje z pracy) lub np. wyjeżdżają w poszukiwaniu pracy, w celach zarobkowych.

Są też sytuacje, które zmuszają ludzi do podróży, do wyjazdu za granicę, do emigracji, np. konflikty militarne.

b) Mówimy dzieciom, że w najbliższym czasie wybierzemy się na wycieczkę do Wioski Serdeczności.

Pokazujemy folder z biura podróży. Odczytujemy najważniejsze informacje. Zwracamy uwagę na zdanie: *Miejsce odwiedzane przez turystów z całego świata.*

Pytamy uczestników:

- Jak Wam się wydaje, co oznacza sformułowanie: „turyści z całego świata”?
- Czy znacie kogoś, kto pochodzi z innego kraju?
- Po czym możemy poznać, że ktoś jest innej narodowości?

Podsumowanie:

W obecnych czasach przemieszczanie się po całym świecie jest czymś naturalnym. Postęp cywilizacyjny i technologiczny sprawił, że podróżowanie jest szybkie i proste.

Często w swoim najbliższym otoczeniu: w szkole, sklepie, na spacerze, wśród sąsiadów spotykamy ludzi różnych narodowości.

Ważne jest, by już od najmłodszych lat rozwijać postawę otwartości na innych, akceptacji, tolerancji wobec odmiennego wyglądu, stylu życia czy tradycji. Z uwagi na wojnę w Ukrainie, wokół nas jest wiele dzieci z tego kraju. Pamiętajmy, żeby być pomocnym, życzliwym wobec nich. To dla nich bardzo ważne.

POMOCE:

Folder z biura podróży
(załącznik 7)

SUGESTIE:

Jeśli dysponujemy np. sprzętem multimedialnym, to możemy skorzystać z zasobów Internetu, aby zaprezentować uczestnikom kilka fotografii ukazujących ludzi różnych narodowości. (ze względów organizacyjnych materiał fotograficzny warto przygotować przed zajęciami).

Przygotowania do wycieczki.

a) „Moja walizka”

Każdy uczeń otrzymuje od nas walizkę. Dzieci mają za zadanie spersonalizować swoje bagaże.

Prosimy, by zapisały na nich:

- imię ■ kraj, z którego pochodzą;
- oraz wykonały

- projekt 3 naklejek „Lubię to!”
(rysujemy lub zapisujemy);

- projekt 1 naklejki „Mam”
(rysujemy lub zapisujemy);

oraz pokolorowały wskazane okienko swoim ulubionym kolorem/kolorami.

POMOCE:

walizka dla każdego
uczestnika (załącznik 8)

SUGESTIE:

- 1) Znając tempo pracy grupy, oceń, czy uczestnicy sami przygotują swoje walizki i przymocują do nich uchwyty (potrzebna taśma i/lub zszywacz), czy lepiej przygotować je przed zajęciami.
- 2) Poproś, by zadanie związane z personalizacją walizek zostało wykonane schematycznie.

b) „Co mówi o Tobie walizka”

Gdy wszystkie walizki będą już zaprojektowane, dzieci (siedząc w kole) kolejno opowiadają o sobie, o tym, co charakterystycznego dla siebie przedstawiły na swoim bagażu.

Jestem

Pochodzę z

Lubię , ,

Mam

Mój ulubiony kolor to

Podsumowanie:

W każdej grupie możemy zaobserwować pewne podobieństwa, ale i różnice. Różnice między ludźmi są czymś naturalnym, co sprawia, że świat jest ciekawszy. Niewątpliwą zaletą różnorodności w grupie jest to, że wiele możemy się wzajemnie od siebie nauczyć.

POMOCE:

Walizki wykonane w poprzednim ćwiczeniu.

SUGESTIE:

- 1) Aktywnie uczestnicz w ćwiczeniu. Podkreślaj podobieństwa, dostrzegaj różnice. Mów o zaletach różnorodności w grupie.
- 2) Zadanie to powinno sprzyjać swobodnej wymianie doświadczeń, dzieleniu się informacjami na temat swoich zainteresowań. Powinno dać możliwość dopytywania koleżanek i kolegów o interesujące nas rzeczy.

c) Przedstawienie nowych uczestników wycieczki

Informujemy uczniów, że na wycieczkę pojadą z nami jeszcze np. 4 osoby innej narodowości. Prezentujemy dzieciom walizki tych uczestników.

Zachęcamy do rozmowy, wymiany spostrzeżeń:

- Co możecie powiedzieć o walizkach nowych uczestników?
- Czy dostrzegacie jakieś podobieństwa, np. w waszych zainteresowaniach, w tym, co lubicie?
- Czy zauważacie jakieś różnice?

Kierujemy uwagę dzieci na zapisane na walizkach pozdrowienia – zwroty w danym języku. Próbuje je odczytać i powtórzyć. Możemy krótko podsumować, że z całą pewnością miło będzie dzieciom, jeśli podczas spotkania spróbujemy powitać je w znanym im języku.

POMOCE:

Walizki dzieci innych narodowości.
(załącznik 9)

SUGESTIE:

Można wykorzystać zaproponowane spersonalizowane walizki lub skorzystać z pustego szablonu i wypełnić go (przed zajęciami) danymi uzyskanymi np. od uczniów innej narodowości, uczęszczających do danej szkoły (tylko do innych klas).

„Moja lista rzeczy najpotrzebniejszych”

Uczestnicy siedzą w kole. Walizki trzymają na kolanach.

Uczniowie kolejno symbolicznie otwierają swoją walizkę i „chowają” do niej 2 cenne dla nich rzeczy.

Podkreślamy, że każdy z nas, wybierając się w podróż, zabiera ze sobą bardziej lub mniej przydatne rzeczy. Teraz jednak prosimy, aby uczniowie wybrali 2 rzeczy, które mają dla nich szczególne znaczenie i chcieliby zabrać je w podróż.

Ważne!

Podkreślamy, że każda odpowiedź jest dobra. Walizka z naszej wyobraźni pomieści wszystko, co zostanie wymienione, a środek transportu, którym będziemy podróżować nie wprowadził limitu bagażu.

SUGESTIE:

Każdy ma swoje potrzeby. Uczymy się słuchać innych i akceptować ich potrzeby. Szanujemy pomysły innych. Reagujemy jednak, jeśli uczestnik wymieni rzeczy uznawane za niebezpieczne, zagrażające życiu lub zdrowiu. Stanowczo oznajmiamy, że nie ma naszej zgody na „spakowanie” takiego przedmiotu.

„Nasz środek lokomocji”

Prosimy dzieci, by wyobraziły sobie dowolny (istniejący lub nie) środek lokomocji, którym chciałyby wybrać się na zaplanowaną wycieczkę. Następnie zachęcamy, aby (jako grupa) spróbowały go zbudować ze swoich ciał.

Może to być np. pociąg lub latający dywan z frędzlami (uczestnicy kładą się na podłodze blisko siebie. Prostują nogi, ręce wyciągają wzdłuż głowy i machają palcami – „frędzlami”). Jeśli grupa będzie miała ochotę, może zaprezentować więcej niż jeden pojazd.

W chwili powstania wymarzonego przez grupę pojazdu wypowiadamy zdanie kończące zajęcie, np.: *I tak oto, tym niezwykłym wyruszyliśmy na naszą wycieczkę. Podróż chwilę potrwa (aż do następnych zajęć). Ale już wkrótce dotrzemy do naszego celu, czyli Wioski Serdeczności.*

SUGESTIE:

- 1) Zwróć uwagę, aby każde dziecko było elementem pojazdu.
Jako nauczyciel również włącz się do zabawy.
- 2) W symboliczną podróż zabierzcie też swoje walizki.

**Podziękowanie za udział w zajęciach.
Krótkie podsumowanie.**

CZĘŚĆ 2:**Wizyta w Wiosce Serdeczności.****Powitanie:**

Witamy dzieci w Wiosce Serdeczności i zapraszamy do przywitania się z innymi osobami.

Jakie znacie gesty, które można wykonać jako powitanie?

Chętni uczniowie podają przykład, a następnie wszyscy, spacerując, witają się ze sobą nawzajem w zaproponowany sposób.

Przykładowe odpowiedzi, które mogą się pojawić:

■ unosimy dłoń do góry;	■ uśmiechamy się do siebie;	■ całujemy rękę;
■ machamy do siebie;	■ ściskamy obie swoje dłonie;	■ całujemy się w policzki;
■ „przybijamy piątkę”;	■ wykonujemy skinienie głowy;	■ obejmujemy się ramionami;
■ witamy się „żółwikiem”;	■ kłaniamy się nisko;	■ poklepujemy się po plecach.
■ ściskamy swoje prawe dłonie;	■ „unosimy nakrycie głowy”;	

Podsumowanie:

Znamy różne gesty, którymi można powitać inne osoby. Pozdrowienie, podanie dłoni, uścisk czy buziak wydają się naturalnymi dla nas formami powitania. W bliskich relacjach dużo zależy od naszych przyzwyczajeń – my tutaj witaliśmy się np. „przybijając piątki” czy robiąc „żółwika”. W codziennych sytuacjach musimy jednak pamiętać, żeby sposób witania dostosować do sytuacji i osób, z którymi się spotykamy.

Zastanawiając się nad formami powitania, warto mieć na względzie różnice kulturowe, dlatego mieszkańcy Wioski Serdeczności zapraszają nas na pewną wystawę.

Zwiedzanie wystawy „Powitania z różnych zakątków świata”.

- a) Udajemy się z dziećmi na wystawę prezentującą wybrane formy powitania w różnych kulturach (załącznik 4).
Wspólnie kolejno oglądamy fotografie/grafiki prezentujące gest powitania charakterystyczny dla wybranych kultur, odczytujemy ciekawostki, dzielimy się swoim doświadczeniem.

Dopytujemy:

- Które z form powitania uważacie za miłe?
- Czy któraś forma powitania Was zaskoczyła?
- Czy któryś gest mógłby się wydać nieprzyjazny?
- Jak powinniśmy się zachować wobec innych zwyczajów?
- Kto powinien się dopasować do kogo (gość do gospodarza czy odwrotnie)?
- Może ktoś z Was, podróżując po świecie, poznał jakieś formy powitania?
- Czy byliście już kiedyś w sytuacji, w której nie wiedzieliście, jak należy przywitać kogoś innej narodowości?

- b) Następnie, w małych grupach (czteroosobowych), kolejno prezentujemy wybrany gest powitania. Reszta uczniów odgaduje, skąd pochodzi powitanie, oraz naśladuje zaprezentowany gest.

Kolejna grupa wybiera inny przykład i prezentuje klasie.

Zachęcamy dzieci do dzielenia się swoim doświadczeniem (grupa może zaprezentować powitanie, którego nie ma na wystawie).

- Jak się czuliście podczas tych powitań?
- Które powitanie było dla Was najprzyjemniejsze?
- Może któreś było mniej przyjemne lub krępujące?

Podsumowanie:

Na co dzień nie analizujemy gestów powitania, gdyż są one dla nas czymś naturalnym. Okazuje się jednak, że ludzie pochodzący z odmiennych kręgów kulturowych mają niekiedy zupełnie różne zwyczaje dotyczące powitań. W różnych kulturach inaczej podchodzi się do kontaktu wzrokowego, dotyku czy odległości między nowo poznanymi osobami. Powszechne dla nas uściśnięcie dłoni nie w każdym kraju jest tolerowane. Dobrze mieć świadomość, że takie różnice kulturowe istnieją. Powitaniem wyrażamy szacunek wobec ludzi oraz chęć interakcji. Sposób witania się bez wątpienia ma ogromny wpływ na przebieg spotkania oraz nastawienie do nas rozmówcy.

POMOCE:

karty „Powitania z różnych zakątków świata” (załącznik 4);

SUGESTIE:

Wystawę należy przygotować przed lekcją – w wybranym miejscu sali rozwieś zebrane fotografie/ilustracje.

Wystawę można nieco przysłonić, tak by dzieci zainteresowały się nią dopiero podczas tego ćwiczenia.

Warsztaty z tworzenia receptury na „Eliksir tolerancji”

a) Tworzenie receptury

Wprowadzamy dzieci w zadanie, mówiąc:

- *Mieszkańcy Wioski Serdeczności, zapraszając do siebie turystów z całego świata, pragną, aby każdy, niezależnie od różnic kulturowych, czuł się tu dobrze i bezpiecznie. Dlatego zaproponowali nam warsztaty, w trakcie których mamy stworzyć najlepszą recepturę na „Eliksir tolerancji”.*

Następnie prezentujemy dzieciom Wielką Księgę Wioski Serdeczności (załącznik 10) i kontynuujemy wprowadzenie:

- *W tej oto księdze spisywane są przepisy na najbardziej wartościowe mikstury. Naszym zadaniem będzie zapisanie tu przepisu na „Eliksir tolerancji”.*
- *Jak myślicie, co można zrobić, by wszyscy ludzie, niezależnie od tego jak wyglądają, skąd pochodzą oraz jaką kulturę reprezentują, mogli czuć się razem dobrze i bezpiecznie?*

Dzieci otrzymują gotowe hasła (załącznik 11). Kolejno je odczytują i wybierają spośród nich te „składniki”, które pasują do pojęcia tolerancji. Wklejają je do księgi.

Karteczki z zapisanymi składnikami „szkodliwymi”, zagrażającymi postawie tolerancji gnieciemy i wyrzucamy.

POMOCE:

Wielka Księga Wioski Serdeczności (załącznik 10) – przygotuj ją przed zajęciami;
hasła – przykładowe składniki (załącznik 11);
klej

SUGESTIE:

Dzieci mogą samodzielnie zaproponować „składniki” eliksiru i zapisać je w księdze.

b) Po stworzeniu idealnej receptury dopytujemy dzieci:

- *Czy wymienione zachowania, postawy obowiązują tylko w Wiosce Serdeczności?*
- *Czy przepis na postawę tolerancji powinien być tajny?*
- *Czy bycie tolerancyjnym dotyczy tylko tej wioski?*

Podsumowanie:

Postawa tolerancji wobec świata i innych ludzi (w tym także różnych narodowości) powinna w naturalny sposób towarzyszyć nam w naszej codzienności. Tolerancja to wartość, którą powinniśmy kierować się w życiu. Powinniśmy wzajemnie uczyć się od siebie szacunku i akceptacji.

c) Eliksir tolerancji

Rozdajemy uczestnikom buteleczki z „Eliksirem tolerancji” stworzonym według ich receptury. (załącznik 12)

Zachęcamy, by dzieci spakowały eliksir do swojej walizki, a tym samym zawsze pamiętały o postawie tolerancji.

Podsumowanie:

Współcześnie ludzie dużo podróżują. W naszym otoczeniu często spotykamy przedstawicieli różnych kultur. My sami również odwiedzamy inne kraje. Zapewne każdy z nas chciałby dobrze czuć się wśród innych ludzi, bez względu na to, czy jesteśmy blisko czy daleko naszego domu. Dlatego ważne jest, aby wszyscy pamiętali o tolerancji, szacunku i akceptacji.

POMOCE:

buteleczki z „Eliksirem tolerancji” (załącznik 12), klej

Zabawy z różnych zakątków świata

Informujemy dzieci, że wódz *Wioski Serdeczności*, jest pod ogromnym wrażeniem stworzonego przepisu na „Eliksir tolerancji”. Długo myślał, jak podziękować za tak wartościową recepturę. Ostatecznie uznał, że dobra zabawa będzie najlepszą nagrodą.

Pytamy dzieci:

Czy Wy lubicie się bawić? Jakie zabawy lubicie najbardziej? (czekamy jedynie na kilka przykładowych zabaw).

Następnie pytamy:

- Jak myślicie, czy dzieci innych narodowości, odmiennych kultur również lubią się bawić?
- Jak sądzicie, czy ich zabawy są takie same jak nasze?
- Z czego mogą wynikać ewentualne różnice w zabawach?

Podsumowanie:

Macie rację, dzieci na całym świecie lubią się bawić i śmiać.

Jednak ich zabawy mogą się od siebie nieco różnić, np. w niektórych regionach świata dostęp do sklepów z zabawkami bywa bardzo ograniczony. W tych miejscach dzieci same tworzą zabawki/instrumenty. Często wykorzystują do tego celu bogactwo przyrody (patyki, kamyki, orzechy, rośliny).

Istnieją też kultury, w których dzieci muszą pracować i mają niewiele czasu na zabawę. Zdarza się również, że w wyniku wojny dzieci nie mogą się bawić.

Zaproszenie do wspólnej zabawy.

Proponujemy dzieciom 2 zabawy pochodzące z innych krajów, np.:

- **Szymon mówi (Simon Says)** – zabawa popularna w USA;
- **Pilolo** – nazwę można przetłumaczyć „czas na poszukiwania”; gra pochodzi z Ghany, zachodnia Afryka;
- **Rangoli** – gra popularna w południowej Azji, Indie;
- **Tangram** – łamigłówka z Chin;
- **Gry pstrykane** – Afryka północna, Egipt;
- **Domino** – gra pochodzi z Chin;
- **Enchoque (kulołapka)** – zabawka z Boliwii;
- **Dobble** – gra pochodząca z Francji;

POMOCE:

opis wybranych zabaw
(załącznik 6);

SUGESTIE:

Przy wyborze zabaw uwzględnij możliwości grupy, dostępną przestrzeń – warunki lokalowe, ewentualne pomoce, którymi dysponuje placówka. Podczas zabaw można wykorzystać gry dostępne na rynku (np. dobble, domino, tangram).

EWALUACJA:

Co zabieram ze sobą z podróży?

Siadamy w kręgu ze swoimi bagażami. Uczestnicy kolejno mówią, co wartościowego chcielibyśmy zabrać z dzisiejszych zajęć/cyklu zajęć (co im się podobało, co zaciekało), a następnie otwierają swoją walizkę i symbolicznie pakują najlepsze chwile, przeżycia, doświadczenia.

Podziękowanie za udział w zajęciach.
Krótkie podsumowanie.

Aktywność dodatkowa (jeśli organizacja zajęć pozwoli):

Pamiątkowe wpisy

Siadamy w kręgu ze swoimi bagażami. Każdy podaje swoją walizkę osobie po prawej stronie. Wszystkie osoby dokonują pamiątkowego wpisu na tyle walizki – zostawiają miłe słowo lub symboliczny rysunek (np. *było miło; dobrze się razem bawiliśmy; dużo się od Ciebie nauczyłam; wykazałeś się dużym sprytem w zabawach, itp.*). Następnie ponownie podajemy bagaż w prawą stronę, by kolejne osoby mogły się wpisać. Czynności powtarzamy do momentu, aż każdy zostawi swój ślad na wszystkich walizkach i bagaże wrócą do właścicieli. Dzieci sprawdzają, co zapisali im koledzy/koleżanki. Chętne osoby mogą się podzielić swoimi wrażeniami.

Podkreśl, że na tyle walizki muszą się zmieścić wpisy całej klasy, dlatego ważne jest, by planując swój wpis, zostawić przestrzeń dla innych.

AUTORKA SCENARIUSZY:

Lidia Adamus

prywatnie i zawodowo otoczona MAŁYMI ludźmi. Mama trójki dzieci niezwykle ciekawych świata, nauczyciel dyplomowany z kilkunastoletnim stażem, instruktor jogi dla dzieci. Przywiązuje dużą wagę do kreatywnej aktywności najmłodszych. Interesuje się literaturą dziecięcą oraz bajkoterapią. Tworzy i realizuje autorskie programy bazujące na aktywności, kreatywności i uważności. Autorka m.in. scenariusza zajęć otwartych z udziałem rodziców opublikowanego w miesięczniku „Bliżej Przedszkola”. Laureatka konkursu dla nauczycieli na fotoreportaż działań twórczych z dziećmi w ramach XIX Festiwalu Sztuki Małego Dziecka.

Scenariusz lekcji dla uczniów klas 4-6

CZAS REALIZACJI:

SUGESTIE:

Do realizacji proponowanego scenariusza sugerowane jest zsunięcie ławek pod ścianę, przyklejenie na nich numerków od 1 do 5 oraz ustawienie krzeseł przed zsuniętymi ławkami w kształcie półokręgu.

POMOCE:

Materiały dydaktyczne: kartki w formacie A3, duży arkusz szarego papieru, markery, kleje, przybory do pisania, tablica interaktywna, film: *Tolerance, Dialog, Cooperation!* - YouTube [dostęp on-line 28.02.2023], koperty, rysunek kosza i walizki, karteczki samoprzylepne, kartki z powitaniem w obcych językach.

ZESKANUJ, ABY ODTWORZYĆ FILM

CZĘŚĆ 1: „Jesteśmy różni, jesteśmy równi”. Poznajemy siebie.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Powitanie uczniów. Ćwiczenie rozgrzewkowe.

Uczniowie, siedząc w kręgu, opowiadają o swoim aktualnym samopoczuciu, porównując się na przykład do zwierzęcia, przedmiotu, rośliny itp., np.: *Dzisiaj czuję się jak ryba, bo nie chce mi się mówić* albo *Czuję się jak kotek, bo jestem śpiący*. Po tym zadaniu nauczyciel informuje uczniów, że będą na lekcji pracować w zespołach.

CZAS:

SUGESTIE:

Zadanie może zacząć nauczyciel. Mogą też wypowiadać się chętni uczniowie.

Czynności wstępne

a) Podział na grupy. Omówienie celów i przedstawienie wskazówek.

Nauczyciel dzieli uczniów na maksymalnie 5 grup, tak by w każdej znalazł się obcokrajowiec (jeśli minimum tylu jest w danej klasie) – to on będzie liderem każdej grupy i otrzyma od nauczyciela karteczkę z przypisanym mu numerem. Jeśli nie ma wystarczającej liczby uczniów obcokrajowców lub nie ma ich w ogóle – nauczyciel wskazuje lidera, a pozostali uczniowie losują karteczki z odpowiednimi numerami (od 1 do 5) i dołączają w ten sposób do liderów – w taki sposób tworzymy zespoły, które będą współpracować. Wylosowany numer to numer stacji zadaniowej.

b) Przedstawienie uczniom tematu i celów lekcji; omówienie pracy zespołów.

POMOCE:

Karteczki z numerkami od 1 do 5.

SUGESTIE:

Podział na grupy może odbywać się w dowolny sposób, ale staramy się, by – jeśli w grupie klasowej są obcokrajowcy – każdy znalazł się w innej grupie.

SUGESTIE:

Kartki z numerkami od 1 do 5 w liczbie równej liczbie uczniów (jeśli mamy 25 uczniów, to pięć jedynek, pięć dwójek itp.). Ponieważ liczba dzieci w klasie jest różna, nauczyciel modyfikuje liczbę kartek, dostosowując do swoich potrzeb. Uczniowie losują numer i szukają osoby, która ma taki sam – w taki sposób tworzą grupy – 1, 2, 3...

Część właściwa lekcji

- a) Informujemy uczniów, że na pięciu ławkach ułożone są po 4 koperty ponumerowane od 1 do 4 ze wskazówkami dla grup.

Każda grupa /ławka to inny, wybrany przez nauczyciela, kraj: Polska, Włochy,

Indie, Ukraina, Kenia.

- Grupa 1. – Polska
- Grupa 2. – Włochy
- Grupa 3. – Indie
- Grupa 4. – Ukraina
- Grupa 5. – Kenia

- b) Zadaniem każdej z grup jest zebranie informacji o danym kraju na podstawie przygotowanych wskazówek.
- c) Wyjaśniamy, że rozwiązania zadań z kopert, kolejno, uczniowie mają umieścić na kartonach – przykleić i zapisać rozwiązania.

Zadania umieszczone w kopertach:

- **Koperta 1** – ułóż puzzle i naklej na arkusz zdjęcie obrazujące dany kraj. (załącznik 13)
 - **Koperta 2** – przejdź przez labirynt, a dowiesz się, jakie potrawy są charakterystyczne dla tego kraju. Zapisz je na kartonie. (załącznik 14)
 - **Koperta 3** – rozszyfruj nazwę i wpisz hasło na plakat (nazwą jest stolica, ale nie podpowiadamy, ponieważ uczniowie mogą znać nazwy stolic niektórych krajów i zapiszą nazwę bez rozwiązania szyfru). (załącznik 15)
 - **Koperta 4** – spirala: znani ludzie, miejsca. Przeczytaj, naklej spiralę i zapisz na swoim plakacie umieszczone na niej zdanie. (załącznik 16).
- d) Po zakończeniu działań wszystkich grup uczniowie przyklejają plakaty na dużym arkuszu szarego papieru, tak by utworzyły koło. Środek powinien być pusty. Nauczyciel zawiesza arkusz na tablicy.
- e) Po tym, jak wszystkie plakaty zostaną umieszczone na arkuszu, uczniowie siadają na krzesłach na środku sali, a nauczyciel omawia z nimi ich prace. Dyskusja na temat tego, co znajduje się na plakatach, poprowadzona w taki sposób, by omówić działania uczniów i różnice między poznanymi krajami.

Przykładowe tematy do dyskusji:

- *Na przyklejonych przez was zdjęciach znajdują się elementy charakterystyczne dla danego kraju. Dlaczego one się tam pojawiły?*
 - *Dlaczego te potrawy są typowe dla tego kraju? Czy znacie inne, których moglibyśmy jeszcze tam spróbować?*
 - *Co mogłoby się jeszcze znaleźć na plakatach? Jakie elementy charakteryzują dany kraj?*
 - *Każdy z krajów ma charakterystyczne dla siebie elementy, co je jeszcze różni?*
- f) Następnie nauczyciel prosi uczniów, by zastanowili się i w środku koła utworzonego z plakatów wpisali, co może łączyć ich z uczniami z krajów, którymi zajmowali się na lekcji (do tablicy podchodzą chętni uczniowie i markerami wpisują cechy; czuwamy nad czasem).

SUGESTIE:

Na arkuszu szarego papieru można namalować duże koło, ponieważ plakaty stworzone przez uczniów będą umieszczane tak, by tworzyć koło. Można też narysować koło na tablicy i na niej umieścić plakaty.

Podsumowanie I etapu lekcji.

Po ustaleniu cech wspólnych nauczyciel prowadzi z uczniami dyskusję podsumowującą ich działania:

- *Czy granice dzielą ludzi?*
- *Czym jako ludzie się różnimy?*
- *Czy to dobrze, że się różnimy?*
- *Co by było, jakbyśmy się nie różnili?*

SUGESTIE:

Nauczyciel jest moderatorem dyskusji. Czuwa nad jej przebiegiem, zarówno pod względem merytorycznym, jak i czasowym. Zadanie to powinno sprzyjać swobodnej wypowiedzi uczniów. Ta część lekcji powinna zamknąć się w 45 minutach. To zadanie stanie się punktem wyjścia na lekcji następnej.

CZĘŚĆ 2:

Czynności wstępne/przebieg zajęć

a) Nauczyciel wręcza wybranym uczniom (co drugiemu uczniowi) karteczki z powitaniami w różnych językach (załącznik 17) – zadaniem dzieci jest odwrócić się do kolegi i przeczytać powitanie (uczniowie nie wiedzą wcześniej, że hasła są powitaniami, ale mogą się domyślić po niektórych zwrotach). Po tym zadaniu nauczyciel pyta uczniów o ich samopoczucie i odczucia związane z tym zadaniem, np. *Czy zrozumiałeś, co mówi do ciebie kolega? A może się domyśliłeś? Jeśli tak, to na jakiej podstawie? Jak się czuli zarówno ci, którzy mówili, jak i ci, którzy byli odbiorcami komunikatu? itp.*

b) Nauczyciel pyta uczniów:

- *Kto to jest imigrant?*
- *Z jakich powodów ludzie wyjeżdżają ze swojego kraju?*
- *Co może sprawiać trudność, kiedy znajdziemy się w obcym kraju?*
- *Czy mieliście do czynienia z obcokrajowcami – jakie bariery napotkaliście, co was zaskoczyło, jakie emocje wam towarzyszyły?* (pytanie można zadać uczniowi obcokrajowcowi, jeśli taki jest w klasie i komunikacja w języku polskim, nie sprawia mu problemu).

POMOCE:

Karteczki z powitaniami w różnych językach (załącznik 17); tablica interaktywna, filmik *Tolerance, Dialog, Cooperation!* z YouTube'a.

c) Kolejnym działaniem uczniów jest obejrzenie filmiku pokazującego osoby z różnych kręgów kulturowych *Tolerance, Dialog, Cooperation!* - YouTube. Po obejrzeniu nauczyciel inicjuje dyskusję na temat wrażeń uczniów, np. czy się czegoś obawiali, oglądając, co ich zaskoczyło.

d) Nauczyciel pyta uczniów, czy wiedzą, czym jest tolerancja. Na środku tablicy zapisuje to słowo i prosi uczniów o podanie skojarzeń – burza mózgów. Podsumowaniem tego etapu pracy jest pytanie skierowane do uczniów: *czy osoby przedstawione na filmiku można nazwać tolerancyjnymi i jak się ich tolerancja przejawiała?*

e) Następnie wprowadzamy pojęcie stereotypu. Chętni uczniowie wyjaśniają, jak rozumieją to słowo. Nauczyciel pyta, czy uczniowie wiedzą, w jaki sposób powstają tego typu opinie.

f) Kolejnym zadaniem uczniów ponownie będzie praca w grupach, w których pracowali wcześniej. Nauczyciel wręcza im kartony. Na kartonie rysujemy duże koło, następnie uczniowie rysują mniejsze obok, ale tak by połączyło się z dużym kołem, stanowiąc zbiór wspólny. Następnie kolejny uczeń rysuje swoje, które musi połączyć się zarówno z dużym kołem oraz kołem kolegi – stanowiąc zbiór wspólny z jednym i drugim. W małe koła znajdujące się wokół dużego uczniowie wpisują swoje imiona, natomiast w miejsca zazębiające się – wspólne parze uczniów – jedną różnicę pomiędzy tą parą. I tak powstaje tyle kół małych, ilu uczniów w grupie (uczeń 1 wpisuje jedną cechę różniącą go z uczniem nr 2, uczeń nr 2 – z uczniem nr 3 itp.). W środek koła wpisują cechę, która wg nich łączy ich wszystkich – szukają jednej wspólnej. Powstaje kwiatek – płatki to imiona, elementy płatków połączonych ze sobą to różnice, środek kwiatka to cecha wspólna łącząca grupę uczniów.

g) Po zakończeniu pracy grup, uczniowie wracają do kręgu i omawiają swoje działania – przedstawiają informacje na temat swoich kolegów i koleżanek z klasy (różnice i podobieństwa) – dyskusja.

- *Co was zaskoczyło w tym zadaniu?*
- *Czy łatwo było znaleźć tylko jedną cechę, którą się różnicie? Spójrzmy na elementy wspólne – co nas łączy? Co mamy ze sobą wspólnego?*

h) Uczniowie, siedząc w kręgu, otrzymują kłębek wełny/sznurka i rzucają do siebie, kończąc wypowiedź: „Łączy mnie z Tobą...” bądź „Różni mnie od Ciebie...”. (zadanie można pominąć, jeśli okaże się, że nie mamy na nie czasu).

SUGESTIE:

Uczniowie pracują w takich samych zespołach, jak wcześniej, bądź ponownie dzielimy uczniów na grupy wg wskazówek z poprzedniej lekcji.

PODSUMOWANIE — EWALUACJA

Kosz i walizka.

- a) *Co po dzisiejszej lekcji zabrałbyś ze sobą do walizki, a może coś wyrzuciłbyś do kosza? Napisz na karteczce samoprzylepnej swoją propozycję i przyklej w odpowiednim miejscu.*
- b) Pożegnanie z uczniami.

POMOCE:

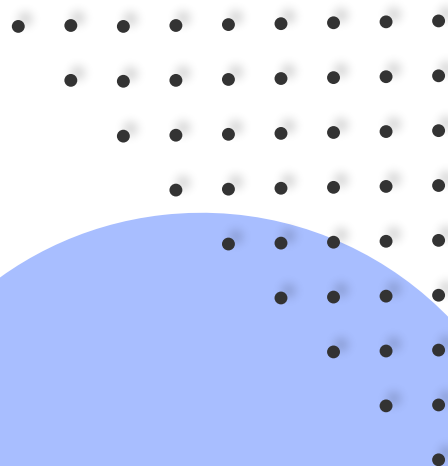
rysunek kosza i walizki (załącznik 18)

AUTORKA SCENARIUSZY:

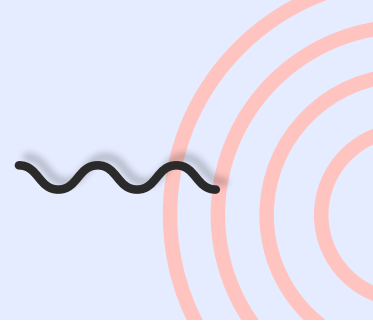
Anna Adamus

magister filologii polskiej na Uniwersytecie Łódzkim (specjalizacja nauczycielska oraz dziennikarska), absolwentka studiów podyplomowych z logopedii w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Łodzi, nauczycielka dyplomowana języka polskiego, logopeda, wychowawca, czynny egzaminator w zakresie egzaminu maturalnego oraz egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego. W swojej pracy dydaktycznej od lat wykorzystuje narzędzia TiK oraz elementy edukacji medialnej i filmowej. Jest miłośniczką tworzenia lekcji w formie pokojów zagadek, grywalizacji, kodowania, z wykorzystaniem aplikacji i sprzętu multimedialnego. Twórczyni autorskich innowacji metodycznych: medialnej – *Z mediami za pan brat* oraz dotyczącej technologii i informacji komunikacyjnej: *TiK i kodowanie na języku polskim jako narzędzia zwiększające efektywność uczenia się języka polskiego*. Prowadzi szkolną redakcję dziennikarską. Pasjonatka aktywnego i zdrowego stylu życia. Ukończyła kurs trenera personalnego. W wolnym czasie ćwiczy, czyta książki, biega, podróżuje.

Scenariusz lekcji dla uczniów klas 7–8

Dekalog integracji i tolerancji

CZAS REALIZACJI:

Zaproponowany czas realizacji scenariusza wynosi minimum 2x45 min. Jeśli nauczyciel zaobserwuje u uczestników potrzebę dłuższej wymiany doświadczeń i rozmów oraz warunki organizacyjne pozwolą, zachęcamy do wydłużenia czasu zajęć i dostosowania do potrzeb oraz możliwości grupy.

POMOCE:

Załączniki, tablica lub flipchart, markery.

CZĘŚĆ 1:

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Kwiatek – podobieństwa i różnice

Nauczyciel dzieli uczniów na grupy czteroosobowe.

Ważne jest, by uczniowie zostali dobrani do grup w sposób losowy, a nie według własnych upodobań.

Można do tego wykorzystać datę urodzin. Nauczyciel pyta uczniów, kto urodził się w styczniu – uczniowie podnoszą ręce, jeśli są 4 osoby, to łączymy je w grupę, jeśli jest ich więcej niż 4, to pytamy o dzień urodzin i łączymy uczniów, których dzień urodzin jest najbliższemu początkowi miesiąca. Następnie pytamy, kto urodził się w lutym i dołączamy do nich pozostałe osoby ze stycznia i tak dalej.

Powstałe grupy zajmują miejsce przy wspólnym stole i otrzymują kartę pracy – schemat kwiatka (załącznik 19). Nauczyciel instruuje uczniów, że w środku kwiatka mają wpisać 10 cech wspólnych dla danej podgrupy (np. kolor oczu, miesiąc urodzin, wiek), a w płatkach kwiatka to, co wyróżnia każdą z osób na tle podgrupy (np. ubiór, zainteresowania). Każdy z uczestników przyporządkowuje sobie płatek, wpisując tam swoje imię i wyróżniające go cechy.

Po przygotowaniu kwiatka uczniowie prezentują napisane treści.

Następnie nauczyciel prowadzi dyskusję z uczniami na temat przebiegu ćwiczenia.

CZAS:

Pytania

- *Od czego zaczęliście?* (z reguły uczniowie rozpoczynają od części wspólnych, to świadczy o potrzebie poszukiwania kontaktu, relacji, akceptacji, poczucia wspólnoty);
- *Co przychodziło łatwiej, a co trudniej?* (najczęściej trudniej znaleźć różnice – skupiamy się na podobieństwach, na tym, co nas łączy, a nie na tym, co nas wyróżnia);
- *Co dają nam podobieństwa?* – pozwalają budować jedność, porozumienie, bardziej lubimy ludzi podobnych do nas);
- *Co dają nam różnice?* – zalety różnic to możliwość bycia wyjątkowym w jakimś zakresie, ciekawym dla innych.
- Warto podkreślić, że mimo różnic wiele nas łączy. W podsumowaniu warto odnieść się do różnic międzykulturowych, osób pochodzących z odmiennego kręgu kulturowego.

Na koniec ćwiczenia uczniowie wracają do jednej wspólnej grupy.

POMOCE:

załącznik nr 19 –
schemat kwiatka

SUGESTIE:

Możliwe wnioski:

- łatwiej znaleźć podobieństwa, bo pomagają się zintegrować;
- cechy wspólne powodują, że zbliżamy się do siebie;
- cechy indywidualne sprawiają, że jesteśmy wyjątkowi;

Szkolna Eskadra Tolerancji i Integracji (SETI)

Nauczyciel dzieli uczniów na 5 grup w dowolny sposób, np. umieszcza w woreczku 5 kolorów karteczek – liczba adekwatna równej liczebności grupy (np. 25 uczniów = 5 kartek zielonych + 5 kartek różowych + 5 kartek żółtych + 5 kartek fioletowych + 5 kartek białych). Uczniowie losują po 1 karteczkę. Łączą się następnie w grupy zgodnie z wylosowanym kolorem.

Każda z grup zostaje Szkolną Eskadrą Tolerancji i Integracji SETI i otrzymuje po 1 karcie z opisaną historią ucznia/uczenicy (załącznik 20), który/która ma trudności w odnalezieniu się w szkole. Każda z grup przygotowuje rozwiązania, które mogą pomóc opisanemu osobie. Następnie grupy prezentują swoje pomysły na forum klasy.

Podsumowanie:

Jakie wnioski płyną z tego, co opracowaliście? Do czego taka wiedza może się przydać? Jakie macie wrażenia? Czego uczą nas te historie? O czym należy pamiętać w relacji z osobami, które są alienowane, czują się obco itp.?

POMOCE:

załącznik nr 20

SUGESTIE:

Możliwe wnioski:

- dzieci z różnych środowisk mogą mieć podobne problemy;
- często wystarczy zwykła życzliwość;
- pomysły generowane przez grupy mogą być uniwersalne.

Podsumowanie 1. części zajęć**Zadanie integracyjne – ułożenie rozsypanki wyrazowej**

Każdy z uczniów otrzymuje karteczkę z jednym słowem. Następnie uczniowie wspólnie układają z otrzymanych słów zdanie. Załącznik 21 „niezależnie od koloru włosów (skóry, kształtu nosa, wyznawanej wiary, poglądów politycznych czy też przynależności partyjnej) – wszyscy ludzie mają serca, kości, nerki oraz wątrobę, cechują się taką samą wrażliwością na ból, tak samo bywają głodni, smutni lub weseli”. Małgorzata Musierowicz, *Frywolitki, czyli ostatnio przeczytałam książkę!!!* (wybór z lat 1994-1997)

Dyskusja na temat ułożonego hasła.

Przypomnienie pomysłów wypracowanych podczas poprzedniej części zajęć.

POMOCE:

załącznik nr 21

Dekalog Integracji i Tolerancji

Uczniowie wspólnie, opierając się na wypracowanych pomysłach, wypisują propozycję zasad, które pomogą uczniom w trudnej sytuacji odnaleźć się w środowisku szkolnym. Zasad powinno być więcej niż 10. Następnie zadaniem uczniów jest wybranie najważniejszych zasad poprzez głosowanie z wykorzystaniem kropek jako punktacji. Każdy z uczniów ma do dyspozycji 5 kropek i przypisuje jedną kropkę do jednej propozycji (postawienie kropki poniżej zapisanej propozycji), czyli wybiera 5 najważniejszych zasad.

Po zakończeniu głosowania kropki są liczone i wskazywanych jest 10 najwyżej ocenionych zasad. W przypadku remisu przy ostatnich propozycjach można zastosować głosowanie poprzez podniesienie ręki.

Wyłonione drogą głosowania zasady powinny zostać zapisane w Dekalogu Integracji i Tolerancji (załącznik 22)

POMOCE:

załącznik nr 22

SUGESTIE:

Zaleca się opublikowanie i rozpowszechnienie w szkole wypracowanych zasad.

Podsumowanie 2. części zajęć

Nauczyciel zaprasza uczniów, by usiedli w półkolu, i zadaje pytanie:

Zakładając, że życie jest podróżą, podczas której przeżywamy różne przygody i spotykamy różne osoby, o różnych doświadczeniach, z różnych krajów, co zabrałbyś / zabrałabyś z tego spotkania, co mogłoby się przydać w twojej podróży?

Zapraszamy uczniów, by kolejno wypowiedzieli się na ten temat. Zachęcamy do refleksji. Nawet jeśli refleksje się powielają, zachęcamy do wypowiedzenia tego na głos.

Podsumowanie

Warto podkreślić, że w życiu należy pamiętać o tolerancji, poszanowaniu poglądów, opinii, upodobań różniących się od naszych. Bardzo ważny jest szacunek to drugiego człowieka, empatia, otwartość na to, co inne i odmienne. Z postawą tolerancji, szacunku łatwiej buduje się relacje. Jest to nam potrzebne szczególnie dziś, kiedy mamy wokół siebie wiele osób z innych krajów i innych kultur.

AUTOR SCENARIUSZA:

Radosław Kucharek

trener biznesu, ekspert ds. rozwoju kompetencji interpersonalnych, wiceprezes Fundacji Łódzka Akademia Kobiecości, dyrektor ds. projektów rozwojowych w ART OF TRAINING. Od 2012 roku wspiera organizacje, doradza i prowadzi kompleksowe projekty rozwojowe. Jako trener zrealizował ponad 3500 godzin szkoleniowych i setki godzin mentoringu. Specjalizuje się w szkoleniach z zakresu współpracy w zespole, profesjonalnej obsługi klienta, zarządzania zespołem, projektami oraz radzenia sobie ze stresem. Ukończył Szkołę Trenerów

Biznesu Akademii SET, studia podyplomowe Praktyczna Psychologia Społeczna na SWPS oraz Zarządzanie Projektami na Politechnice Łódzkiej. Uczestniczył również w wielu szkoleniach branżowych. Obecnie jest studentem piątego roku psychologii w Instytucie Psychologii Wyższej Szkoły Humanitas.

Brał udział w realizacji projektów dotyczących integracji osób z pochodzeniem międzykulturowym, w tym m.in. projektu liderkiego realizowanego na zlecenie Urzędu Miasta Łodzi pt. „Integracyjny program liderki”. Jest jednym z koordynatorów projektu „Łódzka Przysiań Integracji”, którego celem jest integracja społeczności polskiej i ukraińskiej oraz budowanie poczucia wspólnoty i więzi.

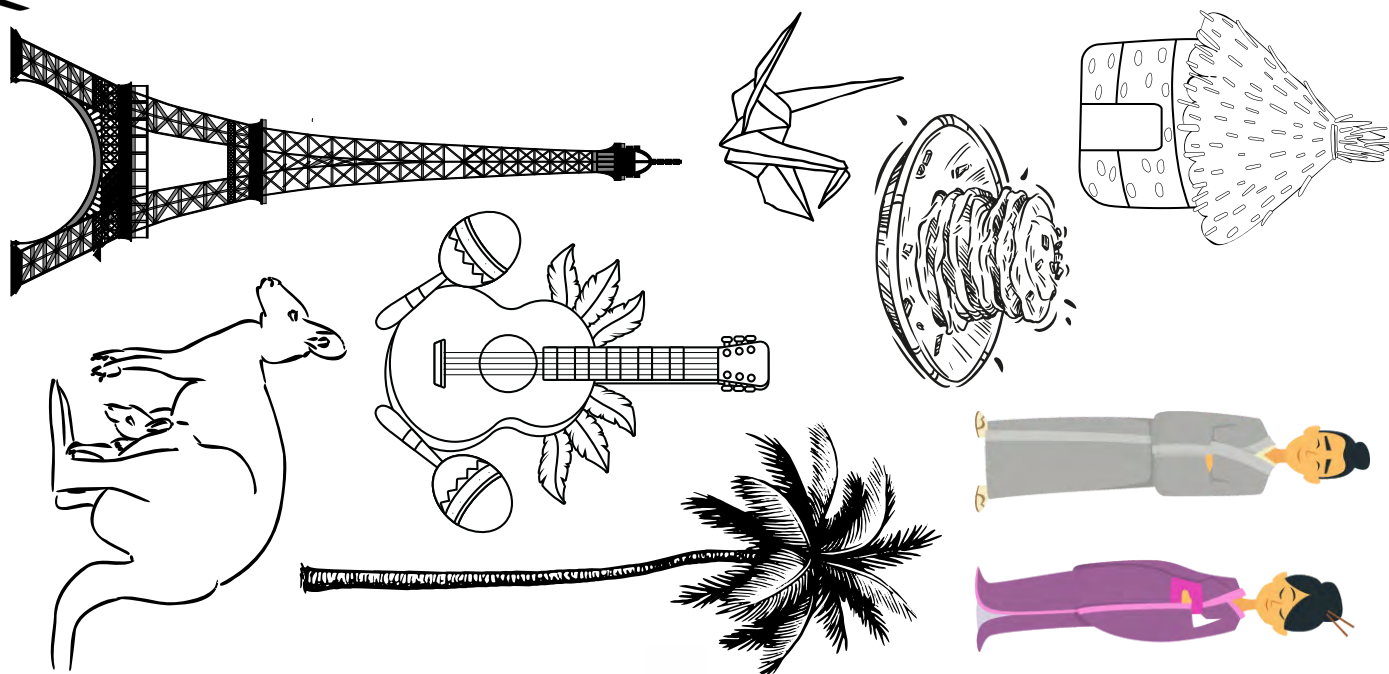
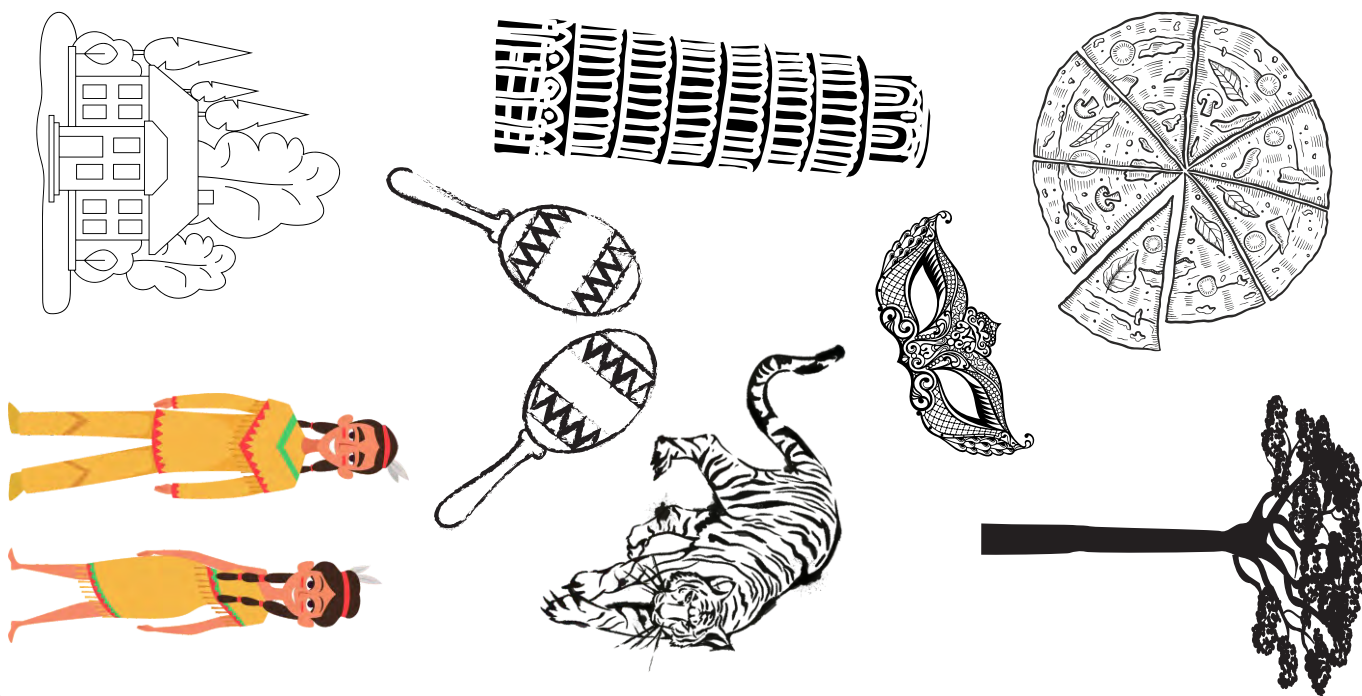
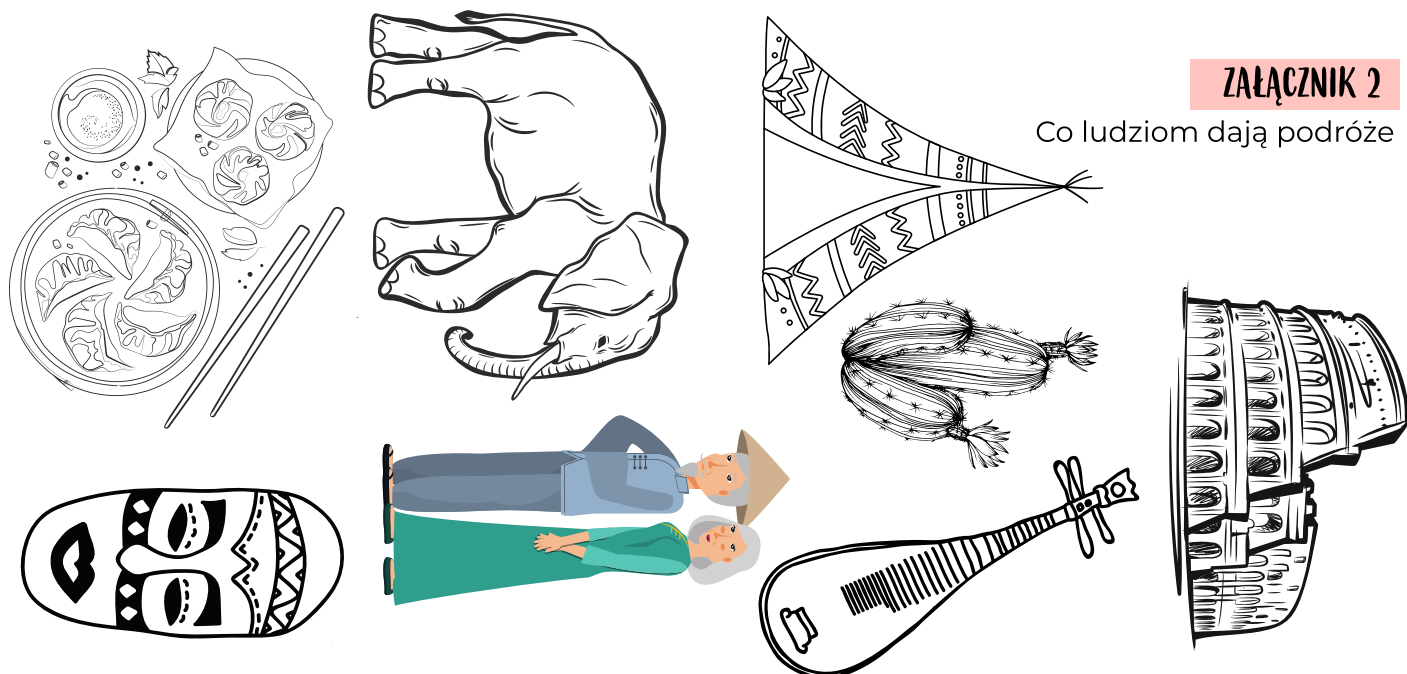
Chętnie dzieli się swoją wiedzą i doświadczeniem trenerskim z młodymi adeptami tej sztuki, prowadząc warsztaty z zakresu rozwoju umiejętności trenerskich oraz sprawując opiekę merytoryczną nad stażystami.

W wolnych chwilach rozwija swoje zainteresowania muzyczne, tworząc muzykę, grając na pianinie i gitarze. Jest miłośnikiem górskich wędrówek.

ZAŁĄCZNIK 2

Co ludziom dają podróże

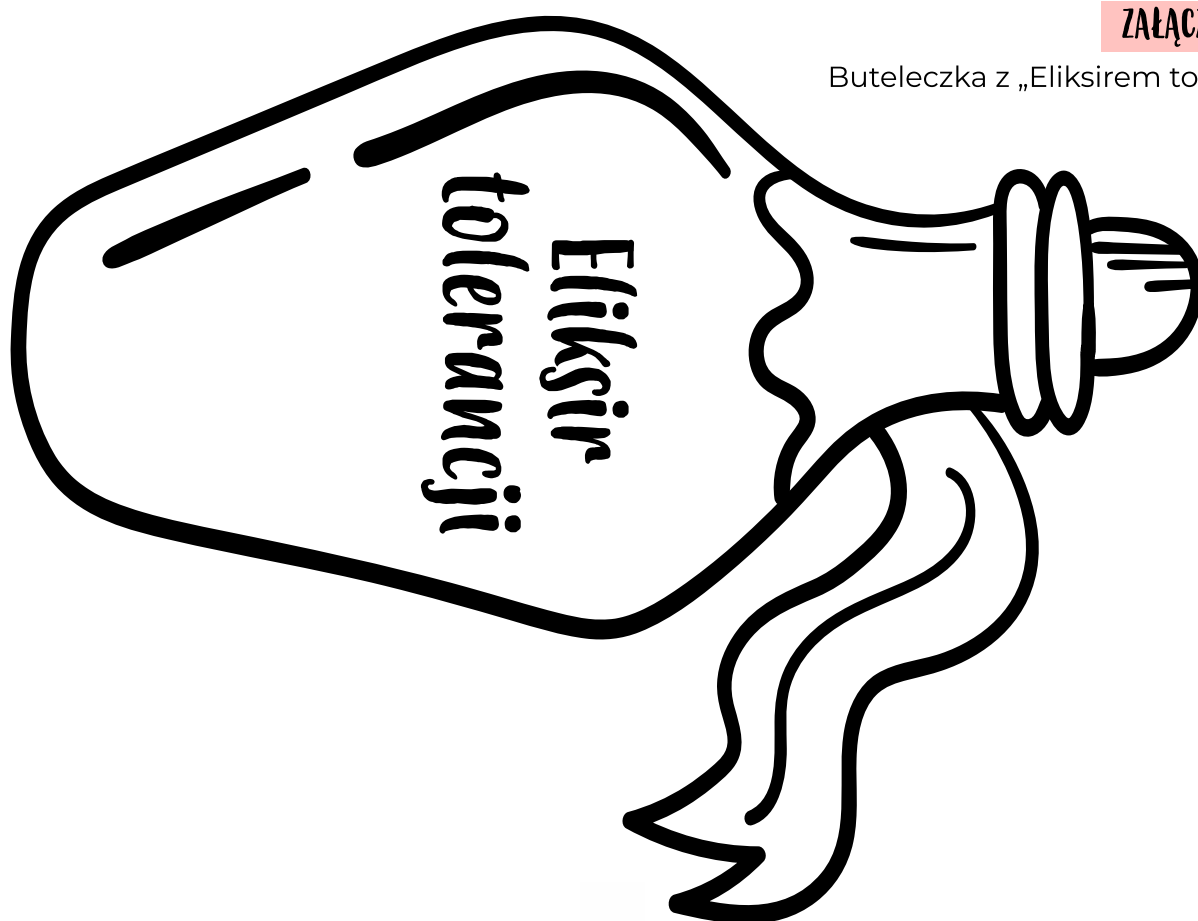
ZAŁĄCZNIK 3

Przedstawiciele różnych narodowości

ZAŁĄCZNIK 12

Buteleczka z „Eliksirem tolerancji”

Filipiny – przyłożenie dłoni osoby do własnego czoła (gest Mano Po)

Na Filipinach młode osoby, witając się ze starszymi, klękają lub schylają się i przykładają dłoń starszej od siebie osoby do swojego czoła. Ten gest (zwany Mano Po) jest jednym ze sposobów okazania szacunku; jest oznaką respektu.

Grenlandia – kunik

Bliscy lub spokrewnieni Inuici witają się, pocierając się nosami lub pocierając nosem o policzek drugiej osoby. Ten "inuicki pocałunek" nazywa się **kunik**.

Tajlandia – gest wai

Tradycyjnym powitaniem w Tajlandii to gest **wai**, w którym dłonie układa się razem na wysokości klatki piersiowej i kłania się lekko przed drugą osobą. Gestowi towarzyszą pozdrowienia werbalne różne dla każdej płci. Na przykład mężczyźni mówią sawadee-krab, a kobiety sawadee-kah, aby pozdrowić ludzi.

Nowa Zelandia – hongi

Hongi to tradycyjna forma powitania praktykowana przez Maorysów w Nowej Zelandii. Tradycyjne nowozelandzkie powitanie to jednocześnie dotknięcie się czołami i nosami. Jest używane jako codzienne powitanie dla wszystkich grup wiekowych i płci.

Japonia – ukłon

Japońskie powitanie zwykle związane jest z pokłonem. Aby się ukłonić, ręce opieramy o boki ciała, stopy łączymy i lekko się nachylamy. W zależności od sytuacji ukłon ma różną długość trwania i odmienny kąt pochylenia. Ukłony są oznaką szczerzego szacunku i pokory. Ludzie kłaniają się sobie w życiu codziennym i formalnym.

Indie – namaste

Najczęstszym i najbardziej formalnym rodzajem powitania jest złożenie razem dłoni i umieszczenie ich w pobliżu klatki piersiowej i wypowiedzenie „Namaste”. To znak oddania i szacunku dla innych.

Francja

Faire la bise („całować w policzek”) to francuski pocałunek z pozdrowieniami stosowany między przyjaciółmi, bliskimi znajomymi i rodziną. Francja należy do kultury kontaktu. Innymi słowy, musimy „dotknąć”, aby wyrazić pewne uczucia. Francuski pocałunek powitalny (pocałunek w policzek zaczynamy od lewej strony) jest tradycją, ważnym gestem powitania, ponieważ oznacza otwarcie i/lub zamknięcie spotkania. W oficjalnym otoczeniu i podczas pierwszego spotkania z ludźmi często po prostu podaje się rękę.

**Hiszpania
(i kraje hiszpańskojęzyczne)**

Powszechnym sposobem powitania jest pocałunek lub pocałunek w policzki, tak jak we Francji (jednak zaczynamy od prawej strony). To pozdrowienie jest używane z bliskimi przyjaciółmi i krewnymi. Gestem powitania wśród młodszych pokoleń jest fala. Aby pomachać, pokaż dłoń, lekko rozsuń palce i kołysz nią kilka razy na boki przez kilka sekund. Przy pierwszym spotkaniu w oficjalnym otoczeniu bardziej odpowiedni jest uścisk dłoni.

Grecja

Grecy w czasie powitania klepią po plecach lub ramieniu znajomej osoby.

Ukraina

Powitanie w Ukrainie wygląda podobnie jak w Polsce, m.in. spotykając kogoś bliskiego, ludzie przytulają się.

Hasła do „Słońca serdeczności”

Szanuję innych ludzi (mimo że ktoś wygląda inaczej, pochodzi z innego kraju).	Uśmiechem witam innych.
Chętnie pomagam.	Jestem życzliwy.
Rozumiem i akceptuję, że ludzie się różnią.	Ciekawi mnie nowe i nieznanne, lubię poznawać nowe rzeczy.
Reaguję, gdy komuś dzieje się krzywda.	Wyśmiewam innych.
Zapraszam innych do zabawy.	Wszyscy powinni lubić to samo co ja.
Pozwalam innym mówić o tym, co lubią (mimo że ja mam inne zdanie na dany temat).	Powinniśmy bać się nowości, nie powinniśmy poznawać nowych rzeczy.
Zgadzam się na to, aby moja grupa była różnorodna (możemy mieć inne zainteresowania i potrzeby i to jest w porządku).	Powinno się krzywdzić innych.
Zgadzam się, by każdy mógł być tym, kim chce.	Powinno się sprawić innym przykrość, mówiąc o nich złe rzeczy.
Zgadzam się by inne dzieci bawiły się w to, na co mają ochotę.	Nie powinniśmy reagować, jeśli ktoś źle o kims mówi lub robi komuś krzywdę.
Interesuję się nowymi osobami, chętnie poznaję nowych ludzi. Wiem, że mogę się od nich nauczyć nowych rzeczy.	Wiem, że ludzie, którzy wyglądają inaczej niż ja są gorsi..
Kiedy mnie coś złości, rozmawiam, wyjaśniam, o co mi chodzi, tłumaczę.	Lubię przezywać kolegów.
Staram się mówić tak, by swoimi słowami nie krzywdzić innych.	Często dokuczam innym.
Jestem miła/miły.	Nie pozwalam innym bawić się wybranymi przeze mnie zabawkami.
Słucham, kiedy ktoś chce mi coś powiedzieć.	Dbam o przyrodę – rośliny i zwierzęta.
Wiem, że każdy może mieć gorszy dzień. Staram się zrozumieć innych i ich potrzeby.	Jestem koleżeńska/koleżeński.
Umiem zauważyć, że ja lubię coś, a ktoś inny woli coś zupełnie innego. Nie denerwuję się z tego powodu, szanuję zainteresowania innych.	Lubię mieć przyjaciół, dbam o nich.
Wiem, że wszyscy mamy swoje prawa. Przestrzegam praw innych ludzi.	Używam miłych słów i gestów.
Potrafię pocieszyć, jeśli ktoś jest smutny.	Dbam o innych.

KSIĘGA ZABAW

Szymon mówi - Simon Says (USA)

POMOCE: brak

LICZBA UCZESTNIKÓW: 3 lub >; im więcej osób, tym gra jest ciekawsza;

MIEJSCE GRY: dowolne

PRZYGOTOWANIE: ustawiamy uczestników w pewnych odstępach od siebie i wybieramy Szymona;

PRZEBIEG I ZASADY GRY: Jeden gracz wciela się w rolę „Szymona” i wydaje polecenia (zwykle czynności fizyczne, takie jak „skacz” lub „wystaw język”) innym graczom. Instrukcje powinny być realizowane tylko wtedy, gdy są poprzedzone frazą „Szymon mówi”. Gracze są eliminowani z gry jeśli wykonają polecenie, które nie zostało poprzedzone zwrotem „Szymon mówi” lub nie wykonają instrukcji, która zawiera frazę „Simon mówi”. W grze liczy się umiejętność rozróżniania prawdziwych i fałszywych poleceń. Celem gracza działającego jako Szymon jest jak najszybsze wyeliminowanie graczy. Zwycięzcą gry jest ostatni gracz, który pomyślnie wykonał wszystkie podane polecenia. Czasami jednak dwóch lub więcej ostatnich graczy może zostać wyeliminowanych w tym samym czasie, co powoduje, że Szymon wygrywa grę.

Źródło: Simon Says – Wikipedia, wolna encyklopedia

Pilolo - nazwę można przetłumaczyć: „czas na poszukiwania” (gra pochodzi z Ghany – zachodnia Afryka)

W Ghanie wiele dzieci ma ograniczony dostęp do zabawek, dlatego chcąc zorganizować sobie czas wolny, wykorzystują łatwo dostępne materiały.

POMOCE: Do Pilolo potrzeba patyków lub kamyków (ewentualnie np. monet).

MIEJSCE: Gra zwykle toczy się na świeżym powietrzu (choć można zorganizować ją również np. w klasie). Należy wyznaczyć ograniczony teren zabawy – można narysować linię lub w umowny sposób wyznaczyć teren do zabawy (np. ustalamy, że miejscem zabawy będzie sala lekcyjna).

LICZBA UCZESTNIKÓW: = 2 lub > (może zagrać cała klasa).

PRZEBIEG GRY: Spośród uczestników gry wybieramy lidera (szefa). Będzie on ukrywał ustalony przedmiot (kamień, patyk, monetę), dawał sygnał do startu i obserwował, kto wygrał dany wyścig.

Gracze muszą się odwrócić tyłem do ustalonego obszaru zabawy (np. ustawiamy się pod ścianą), a lider chowa w trawie/na ziemi (lub w sali) np. kamyczek. Na sygnał lidera gracze stają przodem do wyznaczonego terenu. Następnie na hasło „Pi-lo-lo!” zaczynają wyścig w poszukiwaniu kamyka. Kto pierwszy znajdzie ukryty przedmiot, stara się dyskretnie, ale jak najszybciej dobiec do lidera. Dostaje od niego jeden punkt. Liderem są wszyscy zawodnicy kolejno, zmienia się on co wyścig.

Źródło: Pilolo – Wikipedia, wolna encyklopedia, 7 zabaw z różnych stron świata (mamotoja.pl)

Rangoli (południowa Azja, Indie)

Zabawa polega na tworzeniu barwnych kompozycji/obrazów na ziemi lub asfalcie (często przed wejściem do domu). Można narysować na ziemi duży kształt, np. kwiat, zwierzę, a potem wypełnić go kolorami, używając materiałów, które można znaleźć w najbliższej okolicy: płatków kwiatów, trawy, kamyków, piasku, ziaren zbóż, kory drzew. Użycie nietrwałych materiałów jest symbolem nietrwałości świata. W rangoli można bawić się także w domu czy szkole – należy rozłożyć na podłodze duże arkusze papieru i wypełnić narysowany kształt np.: ścinkami z papieru, watą, plasteliną itp.

Źródło: Rangoli – Wikipedia, wolna encyklopedia, 7 zabaw z różnych stron świata (mamotoja.pl)

Tangram (łamiągówka z Chin)

Chińska łamiągówka/układanka. Składa się z siedmiu elementów w postaci figur geometrycznych (tan), powstałych przez rozcięcie kwadratu. Są nimi:

- 2 jednakowe duże trójkąty prostokątne,
- 1 średni trójkąt prostokątny,
- 2 jednakowe małe trójkąty prostokątne,
- 1 mały kwadrat,
- 1 mały równoległobok

CEL: odtworzenie położenia wszystkich siedmiu elementów tangramu w przedstawionym obrazku na podstawie jedynie kształtu jego konturów, a także wymyślanie własnych wzorów.

REGUŁY: w przypadku każdego obrazka należy wykorzystać wszystkie siedem elementów. Elementy nie mogą na siebie nachodzić. Element w kształcie równoległoboku można odwracać na drugą stronę. Za pomocą tangramu można ułożyć tysiące obrazków: sylwetek ludzi i zwierząt, przedmiotów, figur geometrycznych.

inspiracje: Tangram - wzory i rozwiązania PDF - Dom na głowie (domnaglowie.pl) Źródło: Tangram – Wikipedia, wolna encyklopedia

Gry pstrykane (Afryka Północna, Egipt)

POMOCE: np. kamyczki, muszelki, orzeszki pistacjowe - można grać tym, co łatwo znaleźć w Afryce Północnej (podobnie jak kapslami).

LICZBA UCZESTNIKÓW: = 2–5 (optymalnie).

PRZYGOTOWANIE GRY: dzieci układają tory przeszkód, małe labirynty np. dla pistacji popychanych pstryknięciami palców. Ustalają miejsce startu i mety.

PRZEBIEG I ZASADY GRY: Każdy z graczy ustawia np. swoją pistację na starcie. Zawodnicy kolejno przesuwają ją pstryknięciami. Wszyscy mają identyczną liczbę pstryknięć, np. po 1-3. Jeśli pistacja opuści tor, gracz musi się wycofać do miejsca poprzedniego upadku orzecha. Wygrywa ten, czyj orzeszek pierwszy trafi do celu.

Źródło: M. Jackowska, H. Rubinkowska, *Gry i zabawy afrykańskie*, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2011

Inspiracje do innych gier/zabaw

- **Domino** - gra pochodzi z Chin

inspiracje:

Szmaciane Domino – KUFER POMYSŁÓW (poznajemyswiat.pl)

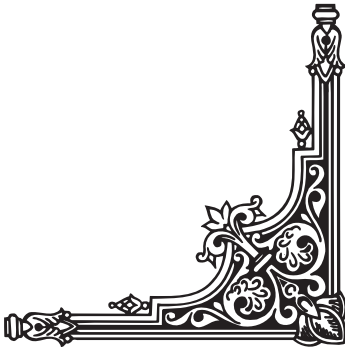
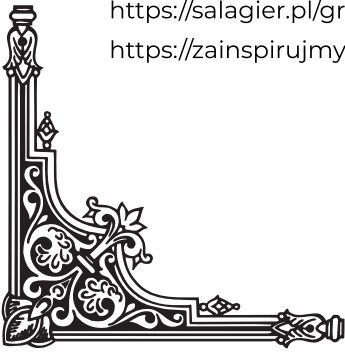
- **Enchoque (kulołapka)** – zabawka z Boliwii inspiracje: Enchoque – KUFER POMYSŁÓW (poznajemyswiat.pl)

- **Dobble** - gra pochodząca z Francji;

inspiracje:

<https://salagier.pl/gry/dobble/>

<https://zainspirujmysie.blogspot.com/2019/01/czesc-do-druku-gra-dobble-owoce-i.html>

WYCIECZKA

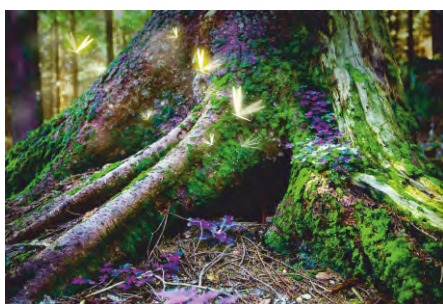
ZAŁĄCZNIK 7

Folder z biura podróży

EDUKACJA I REKREACJA I WYPOCZYNEK

Wioska Serdeczności

MIEJSCE ODWIEDZANE PRZEZ TURYSTÓW Z CAŁEGO ŚWIATA!

TERMIN:
każdy jest dobry

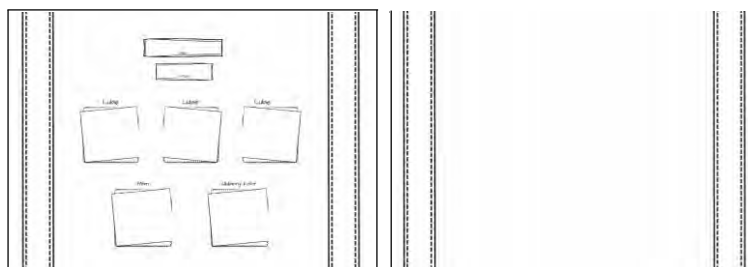

ATRAKCYJNY PROGRAM

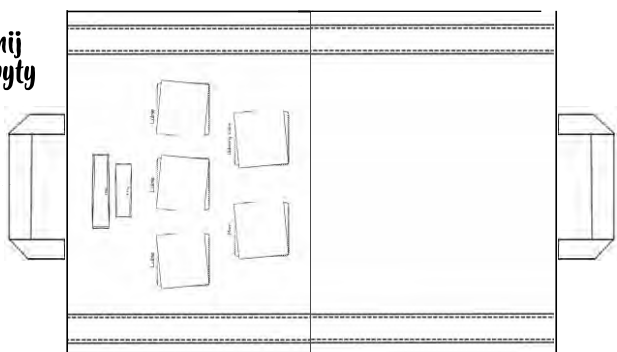
wystawa przybliżająca różnorodność kulturową;
warsztaty które nauczą nas, jak sprawić, żebyśmy czuli się szczęśliwi;
zabawy, pochodzące z różnych stron świata

KONTAKT I INFORMACJE I ZAPISY
zagoramiilasami@biuro

Walizka

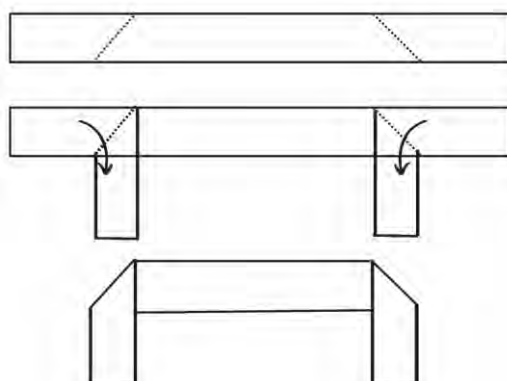

tył walizki

wzdłuż tych brzegów sklej
taśmą lub zepnij zszywaczem

4. Gotowe uchwyty przypnij do walizki.

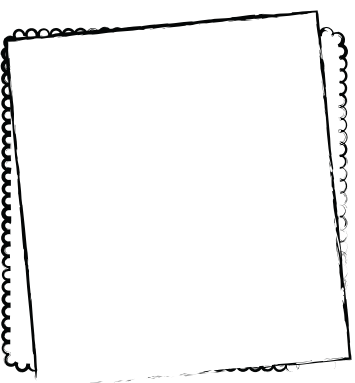

imię

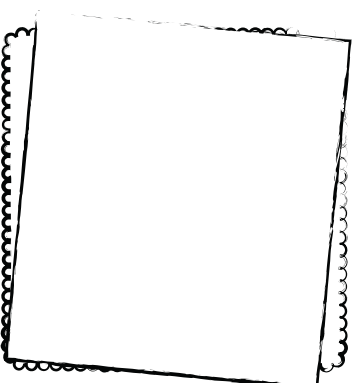

kraj

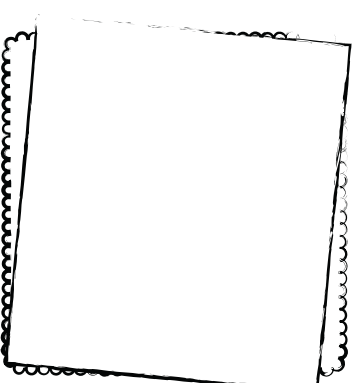
lubię

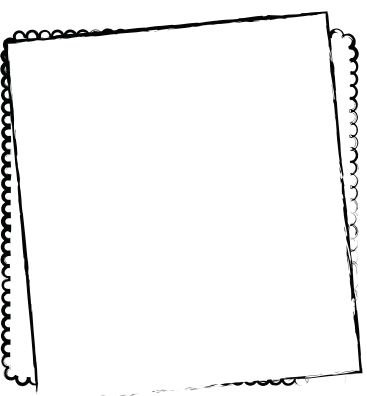
lubię

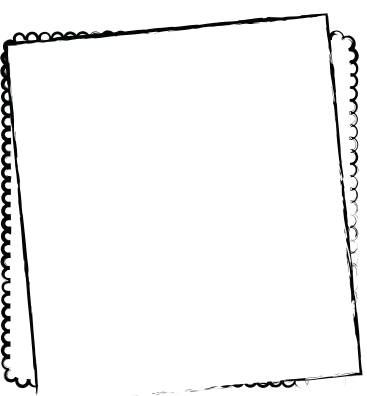
lubię

Mam

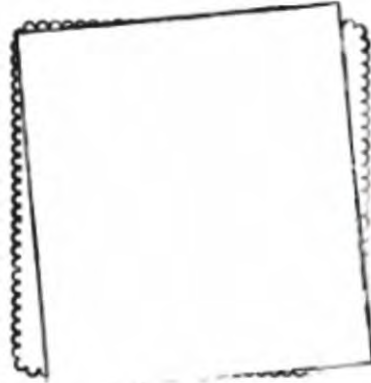
Ulaubię kolor

Lubię

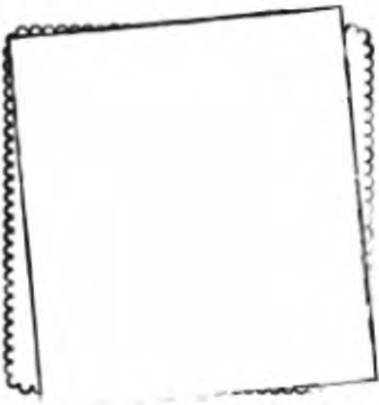
Lubię

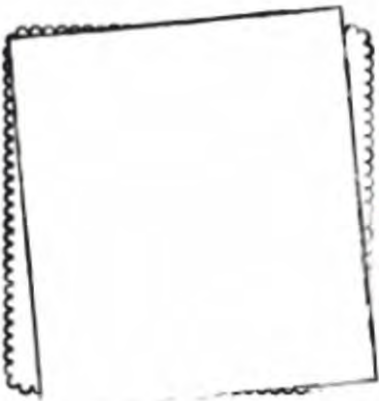
Lubię

Mam

ulubiony kolor

Lubię

Lubię

Lubię

Mam

ulubiony kolor

Lubię

Lubię

Lubię

Mam

ulubiony kolor

Lubię

Lubię

Lubię

Mam

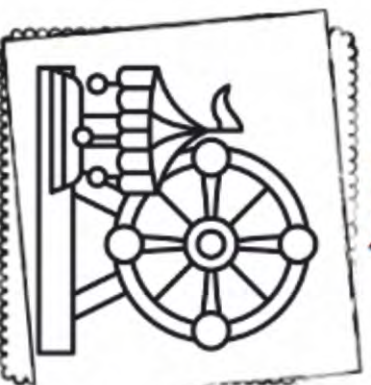

ulubiony kolor

Lubię

Lubię

Lubię

Mam

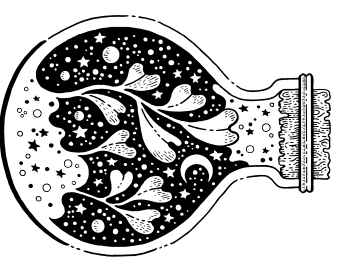
ulubiony kolor

Wielka Księga Wioski Serdeczności

**„Eliksir tolerancji”
- szlachetna receptura**

A decorative lightbulb with a floral pattern inside, positioned at the bottom left of the page. The lightbulb has a black outline and a black base. Inside the bulb, there is a white floral design with leaves and small stars. The bulb is tilted slightly to the right.

Przykładowe składniki

poszanowanie poglądów, pochodzenia, wierzeń, zachowań i cech innych ludzi	docenianie różnorodności kultur
poszanowanie innych ludzi	życzliwość
duża porcja szacunku wobec obcej narodowości i różnic kulturowych między ludźmi	ciekawość na nowe i nieznane
akceptacja i uznanie, że ludzie różnią się między sobą	negowanie poglądów i zachowań innych ludzi
wyrozumiałość dla odmienności	osądzanie i ocenianie innych
zgoda na wyznawanie i głoszenie poglądów, nawet jeśli ich nie podzielamy	brak zgody na istnienie odmienności
zgoda na to, aby społeczność, do której przynależymy, była różnorodna	bezwartunkowe akceptowanie cudzych przekonań
szacunek dla wolności innych ludzi, którzy mają odmienny styl życia od naszego	konieczność zgadzania się z różnymi postawami i brak możliwości wyrażania własnego zdania
zgoda, by każdy mógł być tym, kim chce	lęk przed zrozumieniem zachowania drugiej osoby
ciekawość i otwartość w obliczu inności	strach przed nowym, nieznanym
umiejętność rozwiązywania konfliktów na drodze dialogu i wzajemnego zrozumienia	sztuczność we wzorach zachowań, myślenia i ocenie innych
umiejętność wyrażania swojego zdanie w taki sposób, by nie krzywdzić innych	brak elastyczności
otwartość na drugiego człowieka	agresja, przemoc
otwartość na opinie inne niż własne, postawa otwartego i aktywnego słuchania	poniżanie
szczypta empatii, umiejętność wczuwania się w sytuacje innych	narzucanie innym swoich poglądów
dążenie do zrozumienia innych	negatywne i pełne uprzedzeń myślenie o ludziach o innym kolorze skóry, pochodzeniu, poglądach
możliwość swobodnego wypowiedzania się, demonstrowania sprzeczności i różnic	obojętność na zło
respektowanie cudzych praw, akceptacja prawa innych do własnych przekonań	stereotypy, przekonania, które nie znajdują potwierdzenia w rzeczywistości, generalizacje

Polska

Włochy

Indie

Ukraina

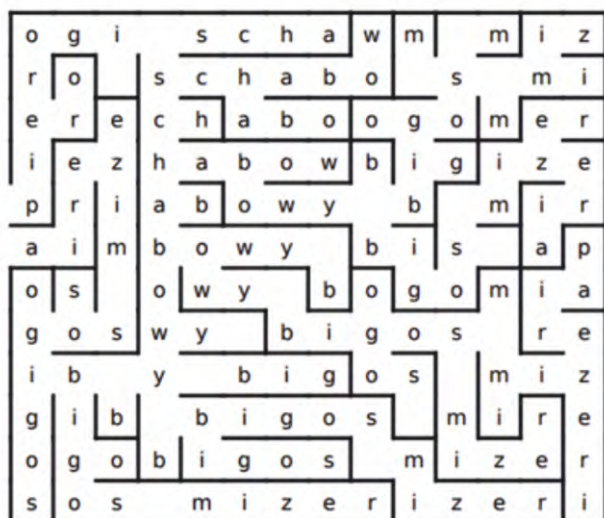

Kenia

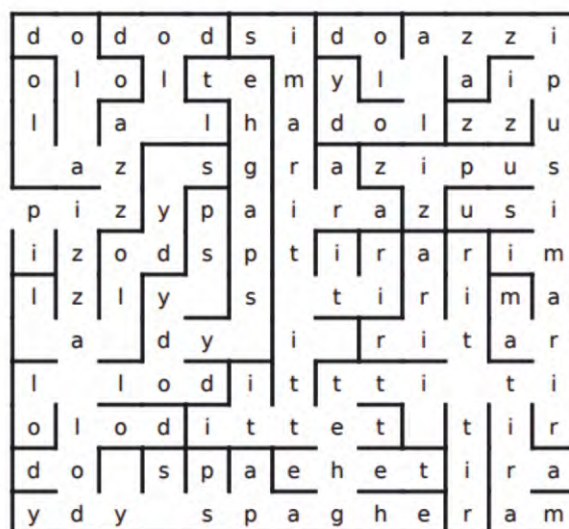

Rozwiąż labirynt i wypisz hasła związane z jedzeniem.

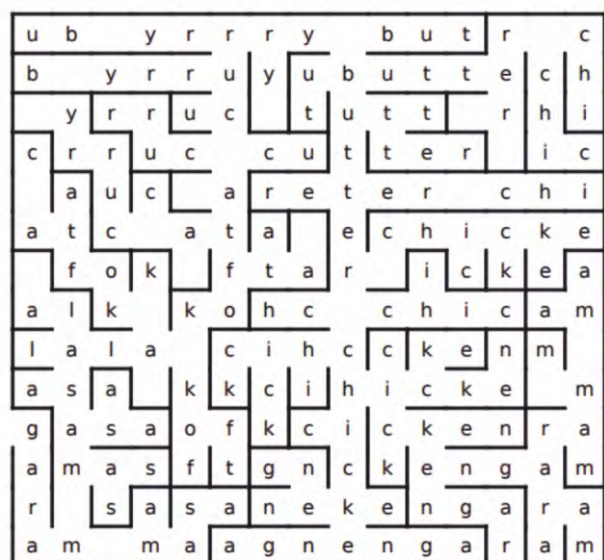
Polska

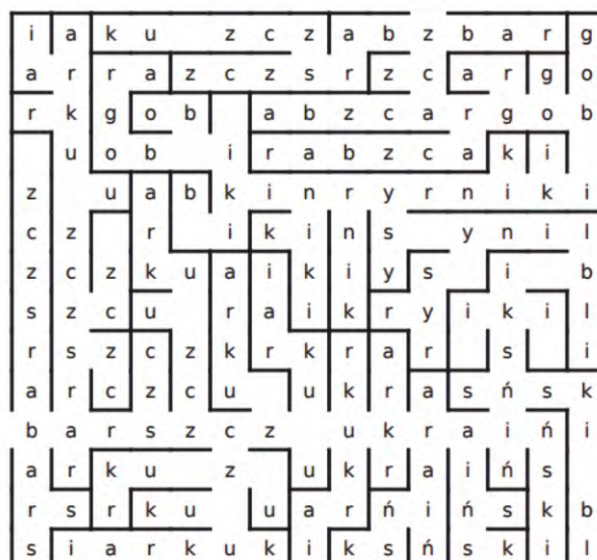
Włochy

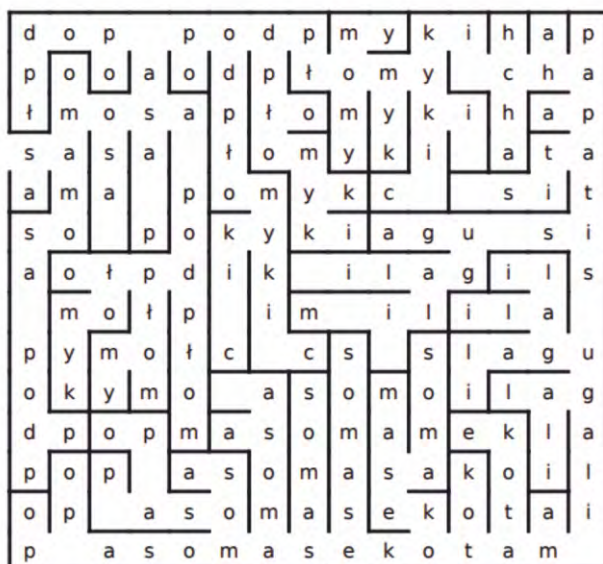
Indie

Ukraina

Kenia

WŁOCHY

Secret Message

Π ϒ ϑ ϓ

ϓ	Ⓜ	Ⓢ	Ξ	Ⓢ	Γ	Λ	Ⓢ	Φ	Ψ	δ	Ⓢ	Ⓜ
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M
Θ	Ⓢ	Σ	ζ	Π	Ⓢ	Ω	Ⓢ	Ⓢ	Ⓢ	Ⓢ	Ⓢ	Ⓢ
N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z

POLSKA

Secret Message

ϑ ϒ Θ Ⓢ Ⓢ ϒ ϒ

ϒ	Ⓢ	Λ	Ⓢ	Ⓢ	Ⓢ	Ω	Ⓢ	Ⓢ	Ⓢ	Ψ	Σ	Γ
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M
Ⓢ	Ⓢ	Φ	Π	Θ	Ⓢ	Ⓢ	ζ	Ⓢ	Ⓢ	δ	Ξ	Ⓢ
N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z

UKRAINA

Secret Message

Λ Ⓢ Σ Ó Φ

Ξ	♏	Γ	Ⓢ	Ⓢ	♏	Θ	♏	♏	Σ	Λ	Ψ	♏
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M
♏	ϒ	♏	♏	δ	♏	Π	♏	♏	Φ	Ω	ζ	♏
N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z

KENIA

Secret Message

ϑ Ⓢ Ⓢ Ⓢ Ⓢ Ⓢ Ⓢ

Ⓢ	Ⓢ	Ⓢ	δ	Ψ	Γ	Ⓢ	Ⓢ	Ⓢ	Σ	Ⓢ	Ⓢ	Ⓢ
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M
ϑ	Ⓢ	ζ	Ⓢ	Ⓢ	Ⓢ	Ω	Φ	Λ	ϒ	Θ	Ξ	Π
N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z

INDIE

Secret Message

Ⓢ δ Θ Ⓢ ϑ Ⓢ Ⓢ Φ Ⓢ

ϒ	Ⓢ	Ω	ϑ	Ⓢ	Ⓢ	Ψ	Φ	Ⓢ	Ⓢ	Π	Ⓢ	Ⓢ
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M
Ⓢ	δ	Ⓢ	Γ	ζ	Ⓢ	Ⓢ	Ⓢ	Ⓢ	Θ	Σ	Ⓢ	Λ
N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z

POLSKA

Najbardziej znanymi polskimi sportowcami to Robert Lewandowski i Iga Świątek.

WŁOCHY

Michał Anioł Sandro Botticelli Leonardo da Vinci to znani włoscy artyści renesansowi.

KENIA

Kenia to państwo położone we wschodniej Afryce nad Oceanem Indyjskim. Leży na równiku. Około 70% ludności Kenii stanowią ludy Bantu.

INDIE

Delhi Bombaj Kalkuta Jaipur to znane i ciekawe indyjskie miasta.

UKRAINA

Serhij Bubka Witalij Klyczko Andrij Szewczenko to znani ukraińscy sportowcy.

Annyeong

Bonjour

Nǐn hǎo

Konnichiwa

Hola

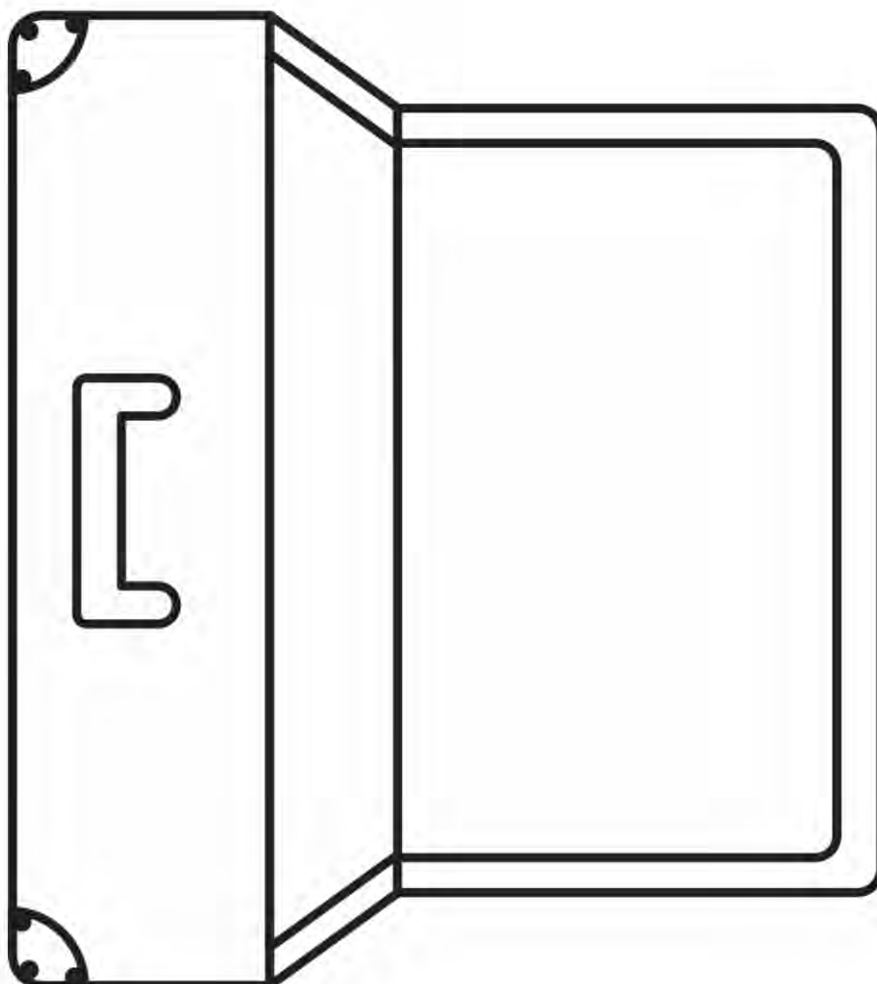
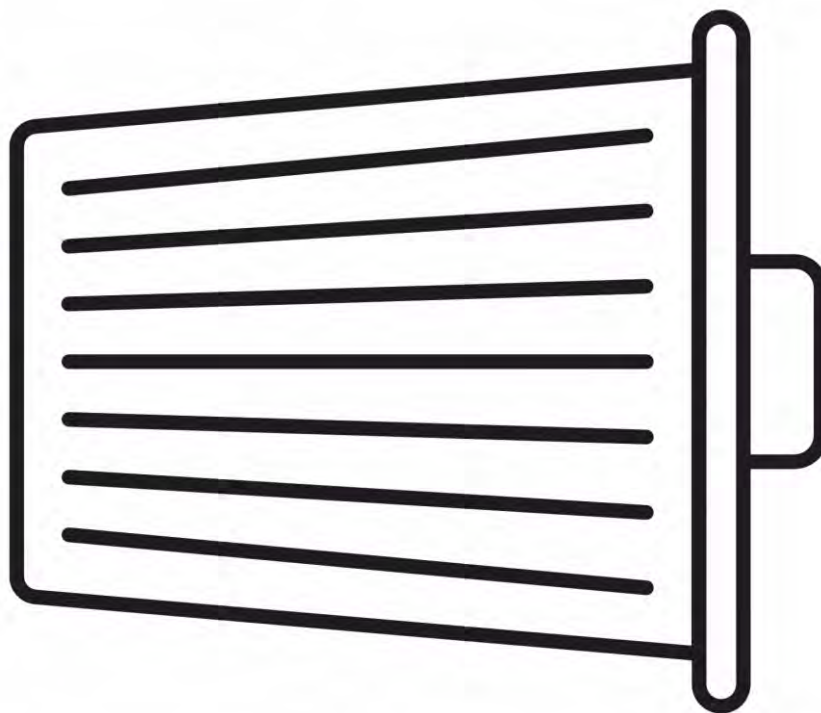
Salam alejkum

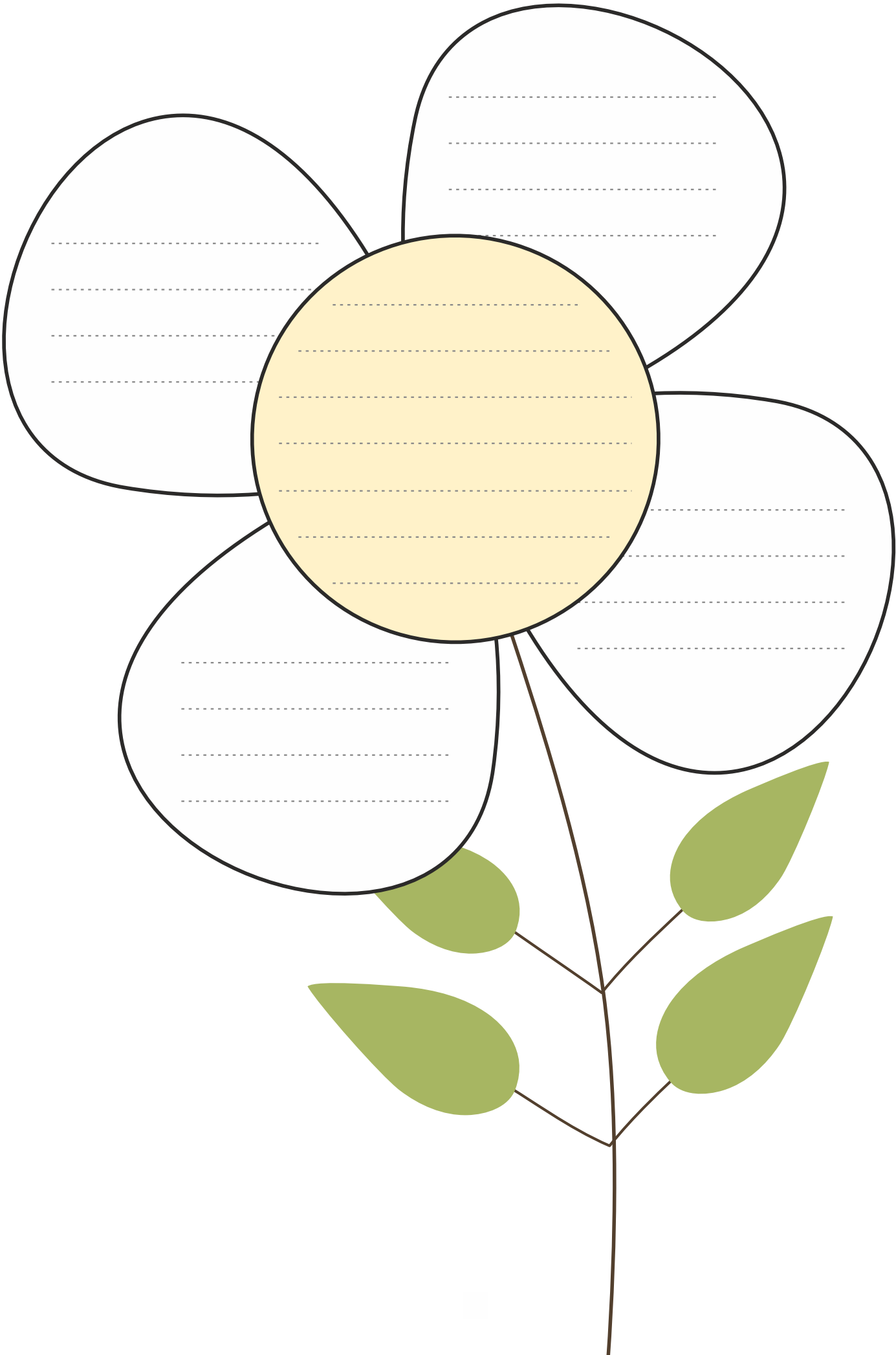
Hallo, Hi

Guten Tag

Ciao

Olá

Nadia

Nadia ma 14 lat. Urodziła się w Chersoniu na południu Ukrainy. Mieszkała tam do momentu wybuchu wojny. Gdy rozpoczęła się rosyjska inwazja, jej mama spakowała niezbędne rzeczy w dwie walizki i przyjechały – Nadia i jej mama – do Polski. Podróżowały nocą pod rosyjskim ostrzałem. Po trzech dniach dotarły do przejścia granicznego, skąd zabrano je do Łodzi.

W Chersoniu pozostał jej ojciec i starszy brat, którzy zaciągnęli się do wojska i teraz walczą na froncie. Pozostały tam również jej zwierzęta – Nadia kochała swojego psa i świnki morskie, jednak podczas ewakuacji musiała je zostawić w Chersoniu.

Nadia kocha taniec i przed wojną to była jej pasja. Szczególnie podoba się jej breakdance. Trenowała w klubie pod okiem instruktora i zdobywała wyróżnienia na zawodach. Jej drużyna była z sobą bardzo zżyta. Często spotykali się po treningach i spędzali razem czas. Obecnie część tej grupy jest w różnych rejonach Polski, dwie osoby w Niemczech, a jedna zginęła podczas bombardowania.

Nadia czuje się w Polsce bezpieczna, ale jest jej bardzo smutno z powodu tego, co stało się w Ukrainie. Bardzo stara się szybko nauczyć języka polskiego, ale nie jest to takie proste. Co prawda te języki są do siebie podobne, ale gramatyka i akcent to duże wyzwania.

W szkole ma bardzo dużo pracy. Ponieważ intensywnie uczy się języka, więc ma codziennie dodatkowe lekcje. Wraca do domu dopiero o 17:30. Do tego ma inne przedmioty, które trzeba przyswoić. Nie jest łatwo. Mama wspiera Nadie, ale często jest poza domem – pracuje w fabryce i dorabia, sprzątając, by utrzymać się w Polsce. Jeszcze rok temu była kierownikiem, a teraz cieszy się z każdej pracy.

Nadia często czuje się samotna, bez taty i brata, bez przyjaciół z zespołu. Jest jedyną Ukrainką w klasie, osobą, która odróżnia się od innych, i która „śmiesznie mówi”, jak twierdzą niektórzy koledzy. Przyszła do klasy, która od wielu lat jest razem, istnieją w niej grupki osób, które trzymają się razem. Próbowwała się z kimś zaprzyjaźnić, ale nie została przyjęta. Czasami rozmawia z dziewczynką z czwartej klasy, która też pochodzi z Ukrainy. Zawsze cieszy się, gdy ma okazję powiedzieć coś w swoim ojczystym języku.

Krishan

Urodził się w Indiach w Nowym Delhi. Ma 12 lat. Gdy miał 10 lat, jego tata dostał atrakcyjny kontrakt w Polsce przy budowie fabryki. Zabrał więc swoją żonę, córkę i syna i przyjechali do Polski.

Gdy przyjechali na miejsce okazało się, że firma zatrudniająca tatę Krishana wynajęła dla nich małe mieszkanie. Było bardzo przytulne. Mama została z jego młodszą siostrą w domu, a Krishan poszedł do szkoły.

To był chłodny listopad. Było pochmurnie i ponuro. Często padał zimny deszcz i wiał silny wiatr. Krishan nie był przyzwyczajony do takiej pogody. Tęsknił za słonecznymi Indiami, za kolegami, za babcią. Z każdym dniem, gdy temperatura na zewnątrz spadała coraz bardziej, jego tęsknota się nasilała.

Przed przyjazdem do Polski nauczył się kilku słów po polsku. Poza tym komunikował się po angielsku, na tyle, na ile mógł. W polskiej szkole poszedł do czwartej klasy. Wychowawca powitał go bardzo życzliwie, a część dzieci uśmiechała się do niego. Była jednak grupa chłopców, którzy zwykle siadali na końcu. Śmiali się z innych uczniów, dokuczali im, zabierali słodczyce. Każdy z nich miał już pokaźny pakiet uwag w dzienniku, ale to nie zmieniło ich zachowania na lepsze. Krishan wyróżniał się wśród uczniów nie tylko kolorem skóry, ale również wzrostem – był najniższym chłopcem w klasie. Po kilku dniach niestety uwaga tej grupki skupiła się na nim. Stał się przedmiotem żartów, docinek i kpin. Niestety nic nie rozumiał, zbyt słabo znał język polski. Koledzy często chowali mu plecak, zabierali kanapki, a gdy wracał do domu, to szli za nim i rzucali w niego plastikowymi butelkami.

W domu zamykał się w swoim pokoju i płakał, było mu bardzo przykro. Nie chciał jednak pokazywać tego mamie. Uznał, że mama ma już dość przykrości. Codziennie szedł więc do szkoły, wiedząc, co czeka go ze strony oprawców.

David

To trzynastoletni chłopiec, którego rodzice pochodzą z Chin. Jego tata przyjechał do Polski sam osiem lat temu, by zająć się sprzedażą ubrań importowanych z Chin. Firma taty rozwijała się bardzo prężnie, więc tata zdecydował, że reszta rodziny też może tu przyjechać. David jeszcze w Chinach zaczął uczyć się języka polskiego. Rok później był już w Polsce i mógł cieszyć się, że jest razem z tatą.

David kocha piłkę nożną. Ogląda wszystkie mecze – o ile tylko ma taką możliwość. Trenuje również w łódzkim klubie – jest kluczowym napastnikiem.

W szkole jednak ma trudności, trudno mu nauczyć się języka polskiego. Duży kłopot sprawia mu pisanie. Czasami też boi się odezwać, ponieważ niejednokrotnie jest wypowiedzi kończyła salwa śmiechu koleżanek i kolegów z klasy. Za to lekcje wychowania fizycznego są dla niego najlepsze – prawie zawsze wygrywa!

Amara

Amara ma 14 lat. Przyjechała do Polski z Syrii. Jej rodzice uciekli z kraju, ponieważ ich dom został zniszczony. Szukali azylu w kilku krajach, aż w końcu osiedlili w Polsce. Od pół roku Amara chodzi do 7 klasy szkoły podstawowej. Jest jedyną muzułmanką w szkole. Każdy patrzy na nią z zaciekawieniem.

Amara jest nieśmiała. Trudno jej znaleźć koleżankę. Jest w klasie kilka miłych osób, ale bardzo jej brakuje koleżanek z Syrii.

Jej rodzice są gorliwymi muzułmanami, a sama Amara stara się żyć i postępować według ich wskazówek. Zawsze ukrywa włosy pod chustą. Czasami chłopcy z klasy dla żartów chcą jej ją zdjąć, co bardzo ją denerwuje. Niestety takie sytuacje zdarzają się dość często, zarówno podczas przerw, jak i lekcji wychowania fizycznego.

Simon

Dziś podczas lekcji wychowawczej nauczycielka poinformowała klasę, że za dwa tygodnie dołączy do nich nowy kolega – będzie to trzynastoletni chłopiec z Kenii o imieniu Simon.

Simon nie zna języka polskiego, za to doskonale posługuje się językiem angielskim. Jego tata jest lekarzem, przyjeżdża do naszego kraju na stypendium i zabiera z sobą swoją żonę oraz syna. Simon bardzo boi się przeprowadzki do Polski. W Kenii ma wielu kolegów, a tutaj będzie całkiem sam. Słyszał również o tym, że w Polsce mieszka niewiele osób o jego kolorze skóry. Nie chciałby doświadczyć rasizmu i wyśmiewania.

Niezależnie	od	koloru	włosów	(skóry,	kształtu	nosa,	wyznawanej	wiary,
poglądów	politycznych	czy	też	przynależności	partyjnej)-	wszyscy	ludzie	mają
serca,	kościćec,	nerki	oraz	wątrobę,	cechują się	taką	samą	wrażliwością
na	ból,	tak	samo	bywają	głodni,	smutni	lub	weseli.

Dekalog Integracji i Tolerancji

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

SPIIS TREŚCI

■ Wprowadzenie	1
■ Scenariusz zajęć dla przedszkolaków	2
■ Scenariusz zajęć dla uczniów klas 1-3 szkoły podstawowej	8
■ Scenariusz zajęć dla uczniów klas 4-6 szkoły podstawowej	16
■ Scenariusz zajęć dla uczniów klas 7-8 szkoły podstawowej	21
■ Załączniki	24
■ Bibliografia	57

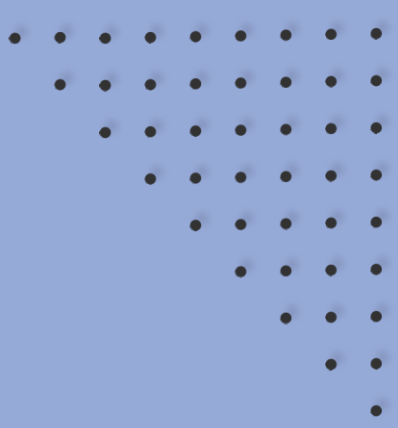

BIBLIOGRAFIA

- Yoir Blog, The World's Anthropology Blog Publication, <https://www.yoir.com/blog/> [dostęp: 15.03.2023].
- K. Wysocka, *Powitania w różnych krajach świata*, KobietaMag.pl, <https://kobietamag.pl/powitania-roznych-krajach-swiate/> [dostęp: 15.03.2023].
- Powitania w różnych krajach, jak się witać za granicą*, <https://podroze.onet.pl/ciekawe/powitania-w-roznych-krajach-jak-sie-witac-za-granica/nm624re> [dostęp: 15.03.2023].
- Powitania nie wszędzie są takie same. Nie uwierzysz, jak witają się ludzie w różnych zakątkach świata*, www.popularne.pl/powitania-na-swiecie/ [dostęp: 15.03.2023].
- Pozdrowienia, zwyczaje na całym świecie*, https://culture0101.blogspot.com/2014/02/blog-post_7.html?m=0, [dostęp: 15.03.2023]
- The Māori Hongi Greeting of New Zealand*, <https://www.tripsavvy.com/what-is-a-hongi-1464086> [dostęp: 15.03.2023].
- Faire la Bise – francuski pocałunek z pozdrowieniami (instrukcja obsługi), <https://travelfrancebucketlist.com/faire-la-bise-kiss-in-france/> [dostęp: 15.03.2023].
- Simon Says, https://en.wikipedia.org/wiki/Simon_Says [dostęp: 15.03.2023].
- Pilolo, <https://en.wikipedia.org/wiki/Pilolo> [dostęp: 15.03.2023].
- Rangoli, <https://pl.wikipedia.org/wiki/Rangoli> [dostęp: 15.03.2023].
- 7 zabaw z różnych stron świata, <https://mamotoja.pl/przedszkolak/gry-i-zabawy/7-zabaw-z-roznych-stron-swiate-8737-r1/> [dostęp: 15.03.2023].
- Tangram, <https://pl.wikipedia.org/wiki/Tangram> [dostęp: 15.03.2023], Dom na głowie, <https://www.domnaglowie.pl/tangram-wzory-i-rozwiazania-pdf/> [dostęp: 15.03.2023].
- M. Jackowska, H. Rubinkowska (red.), *Gry i zabawy afrykańskie*, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2011.

ZDJĘCIA

<https://www.freepik.com/>

OD AUTORÓW

Trzymacie Państwo w rękach propozycje zajęć dla dzieci w wieku przedszkolnym uczniów szkół podstawowych. Intencją pomysłodawców, jak i autorów scenariuszy jest wsparcie Państwa w budowaniu środowiska szkolnego, które będzie wspierające oraz otwarte na różnorodność i na drugiego człowieka.

W obecnych czasach, gdy migracja jest zjawiskiem powszechnym, a społeczeństwa wielokulturowe nie są czymś zaskakującym, coraz większego znaczenia nabierają słowa będące tytułem tego opracowania, czyli tolerancja, empatia i szacunek. Rozwijając te kompetencje wśród dzieci i młodzieży, dajemy im możliwość konstruktywnego współdziałania w nowoczesnym społeczeństwie. Szczególnie że w naszych przedszkolach i szkołach tak licznie obecni mali i młodzi mieszkańcy Ukrainy, a zatem wyrozumiałość dla odmienności, szacunek wobec innych to postawy, które ułatwią komunikację oraz współpracę.

Przekazujemy zatem Państwu gotowe konspekty warsztatów do wykorzystania w całości lub we fragmentach podczas prowadzonych zajęć. Przygotowaliśmy również pomoce graficzne, które uatrakcyjnią zadania realizowane przez uczennice i uczniów.

Scenariusze dostępne są także w wersji pdf po polsku i ukraińsku. Można pobrać ze strony Urzędu Miasta Łodzi. Zachęcamy i zapraszamy do korzystania i inspirowania siebie oraz innych.

Życzymy wartościowych zajęć!

Z wyrazami szacunku,
Monika Mularska-Kucharek
Radosław Kucharek

